

N:o 34.

Ank. till Riksd. Kansli d. 27 April 1869, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner angående utvidgad religionsfrihet.

Redan vid förra riksdagen utarbetades af Lag-Utskottet, i anledning af då gjorda framställningar i ämnet, ett förslag till ny lag angående främmande kristna trosbekännare och deras religionsöfning. När detta förslag förevar till behandling hos Kamrarna ansågs detsamma ej kunna antagas i oförändradt skick, hvadan ärendet till Utskottet återremitterades. Den korta tid, som då återstod för Riksdagens sammanvaro, medgaf dock icke den vidare handläggning, som med återremissen afsågs. Frågan har emellertid nu ånyo bragts å bane genom två särskilda motioner, som inom Andra Kammaren blifvit väckta, den ena (N:o 1) af Herr *Sigurd Ribbing* och den andra (N:o 2) af Herr *P. A. Siljeström*, med hvilken sednare Herr *C. J. Svensén* instämt.

Herr *Ribbing* föreslår, »det Riksdagen ville för sin del besluta antagandet af en så lydande författning angående främmande kristna religionsbekännare och deras religionsöfning:

»Med upphäfvande af ej mindre Kongl. Förordningen, angående ändring i gällande bestämmelser om ansvar för den, som träder till eller utsprider villfarande lära, den 23 Oktober 1860, än afven Kongl. Förordningen, angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning af nämnda dag, förordnas som följer:

§ 1.

Vilja bekännare af annan kristen lära, än den Evangeliskt Lutherska, förena sig i församling, göre derom hos Konungen ansökning och upp-

gifve sin trosbekännelse och församlingsordning. Bifoge ock betyg om sådan anmälan för utträde ur svenska kyrkan, som i 13 § säges.

Finner Konungen den lära och församlingsordning ej vara mot lag eller sedlighet stridande, då må sådan församling tillåtas.

Sålunda tillåtet religionssamfund ege rätt till fri religionsöfning. Enahanda rätt tillkomme ock de på grund af hittills gällande författningar redan bildade församlingar af främmande trosbekännare.

§ 2.

Innan sådan ny församling, som i föregående § säges, erkännes, skall den af församlingen antagne prest eller föreståndare, i Stockholm hos Öfverståhållare-embetet och i öfriga delar af riket hos Konungens Befallningshafvande, förete intyg, att han vid anstalt för bildande af lärare inom den kyrka, han tillhör, fullgjort hvad för utöfvande af samma befattning fordras, eller ock, att han aflagt de prof på allmän och humanistisk bildning, hvilka enligt gällande lag och författningar utgöra vilkor för inskrifning i theologisk fakultet inom riket och ordination till prest inom Evangeliskt Lutherska kyrkan; samt derjemte styrka, att han af församlingen antagen är.

§ 3.

Varder rättigheten till fri religionsöfning, genom öfverträdelse af lagens eller sedlighetens bud, eller eljest missbrukad, eller underlåter församling att iakttaga hvad i afseende på föreståndare är i 2 § föreskrifvet, då må efter Konungens förordnande församlingen upplösas.

§ 4.

Föreståndaren åligge, att noggrant föra de anteckningar, som af Konungen föreskrifvas, att desamma inför domstol, Konungens Befallningshafvande eller Öfverståhållare-embetet vid anfordran förete, att inom en månad efter hvarje års slut till Konungens Befallningshafvande eller Öfverståhållare-embetet aflemna förteckning å församlingens medlemmar samt under årets lopp ingångna äktenskap eller inträffade födelser eller dödsfall i församlingen; att på sätt, som för svenska kyrkans presterskap är stadgadt, utfärda betyg och till offentliga myndigheter lemna upplysningar om församlingens medlemmar; samt att för öfrigt ställa sig till efterrättelse lag och de särskilda föreskrifter, som af vederbörande honom meddelas.

§ 5.

Innan något hus eller rum af församlingen begagnas till gudstjenst eller andaktsöfning, skall föreståndaren derom göra anmälan, å landet hos kronofogden i orten och i staden hos poliskammaren, der sådan finnes, men i annat fall hos magistraten.

Vid församlingens gudstjenst eller andaktsöfning må ej den offentliga myndigheten i orten tillträde förvägras.

§ 6.

Ej tillåtes någon munk- eller nunneorden eller inrättande af kloster.

§ 7.

Lysning till äktenskap skall, ändå att så väl mannen som qvinnan äro af främmande trosbekännelse, afkunnas i den till svenska kyrkan hörande församling, inom hvars område qvinnan är boende; dock att lysningen, der begge äro medlemmar af tillåtet främmande religions-samfund, af dess föreståndare utfärdas.

Äktenskap emellan man och qvinna, tillhörande ett och samma främmande religions-samfund, må, der samfundet eger af Staten erkända och till vigfels förrättande berättigade prester, fullbordas efter det samfunds bruk. I motsatt händelse, äfvensom i det fall, att medlemmar tillhörande religions-samfund, som nyss är sagdt, sjelfve sådant önska, skall äktenskap i släktingars eller andra vittnens närvaro ingås inför magistrat i stad eller kronofogde å landet. Magistrat eller kronofogde åligge dervid i afseende å mannens eller qvinnans ledighet till äktenskap den tillsyn, som enligt lag tillkommer prest, den der vigsel förrätta skall; sedan affordras så väl mannen som qvinnan deras frivilliga ja och samtycke till giftermålet och varde de derpå för äkta makar förklarade. Hvad sålunda förekommit, skall i protokoll upptagas och varde det, om äktenskapet är inför kronofogde ingånget, jemväl af vittnen bestyrkt.

Magistrat och kronofogde åligge, att inför dem afslutade äktenskap hos vederbörande presterskap anmäla på sätt om anmälan af vigsel för vigselförrättare stadgadt är.

Äktenskap emellan medlem af svenska kyrkan samt af särskildt religions-samfund ingås medelst vigsel af svenska kyrkans presterskap, dock att dervid ej fordras bevis för medlemmen af det särskilda religions-samfundet om dop och nattvardsgång.

§ 8.

Barn af äkta makar, som begge äro medlemmar af främmande religionssamfund, tillhöre detta, och må uppfostras i den lära föräldrarne bekänna. Är blott endera maken medlem af sådant samfund; och har ej skriftligt aftal om barnens uppfostran i den ena eller andra trosbekännelsen blifvit före äktenskapet träffadt och vid eller före dess ingående för kronofogde eller magistrat uppvisadt, då skall barnet uppfostras i den Evangeliskt Lutherska läran. Lefva föräldrarne åtskiljda, eller äro begge eller endera af dem döde, eller njuter barnet underhåll af allmänna medel, tillhöre det den församling, hvaraf den, som har det i sin vård, är medlem.

Barn af föräldrar, som icke ingått äktenskap med hvarandra, tillhöre samma religionssamfund, som modren eller den, som om barnets vård och uppfostran drager försorg.

Barn, som icke uppfostras i den Evangeliskt Lutherska läran, må, på begäran af föräldrar eller målsmän, fritagas från undervisning deruti vid de offentliga läroverken, dock åligge vid folkskolorna skolstyrelsen och vid elementarläroverken rektor att tillse, att dessa barns undervisning i afseende på religionen ej varder försummad. Försumma föräldrar, husbönder eller andra, som äro i föräldrars ställe, att behörigen sörja för barnens religionsundervisning, då ege skolstyrelsen eller rektor anbefalla att barnen skola delta i den undervisning i detta ämne, som i skolan meddelas.

§ 9.

Främmande trosbekännare skall ej anses oberättigad att embetsåtgärd af svenska kyrkans presterskap påkalla, dock att vid sådan förrättning kyrkans handbok brukas. Med lärotvist, som kan samvetet bekymra, må prest i ty fall ej besvara; ej heller skall han sin embetsåtgärd någon medlem af tillåtet främmande religionssamfund påtvinga.

§ 10.

De för särskilda kyrkliga förrättningar stadgade afgifter till svenska kyrkan, eller hennes presterskap, eller betjening, vare medlem af tillåtet främmande religionssamfund ej pligtig att gälda i annat fall, än att slik förrättning blifvit på hans egen begäran verkställd.

§ 11.

Med de inskränkingar och undantag, som af grundlag och denna förordning bestänmas eller betingas, skall ej från skiljaktighet i kristen trosbekännelse härledas någon skilnad i svenska medborgares rättigheter eller skyldigheter.

§ 12.

Bekänner medlem af främmande religionssamfund sådan lära, som ej tillstodjer honom att aflägga i lag föreskrifven ed, då den erfordras, förordne Konungen, sedan Högsta Domstolen blifvit hörd, huru förfaras bör.

§ 13.

Vill någon öfvergå från svenska kyrkan till främmande religionssamfund, göre derom anmälan hos kyrkoherden i den församling han tillhör. Fortfar han i sitt beslut, inställe sig, sedan minst två månader efter sålunda förut gjord anmälan förflutit, personligen hos kyrkoherden och förnye sin anmälan med uppgift å det främmande religionssamfund, hvori han vill inträda. Kyrkoherden göre härom anteckning i kyrkboken och meddele deröfver bevis. Ej skall någon anses från svenska kyrkan skiljd, förr än han iakttagit hvad här ofvan finnes föreskrifvet, och blifvit i annat religionssamfund upptagen; ej heller må någon från svenska kyrkan utträda, innan han blifvit konfirmerad eller visat sig ega därför nödig kristendoms-kunskap eller fyllt 18 år.

Barn, som ej fyllt 15 år, då föräldrarne från svenska kyrkan öfvergå till annat religionssamfund, anses tillhöra detta, der ej föräldrarne vid sitt utträdande för kyrkoherden förklarat att barnet skall kvarblifva i svenska kyrkan. Föreståndare för särskildt religionssamfund åligge att inom två månader från det medlem af svenska kyrkan blifvit i samfundet upptagen derom underrätta kyrkoherden i den församling, hvartill den upptagne hört.

§ 14.

Medlem af främmande religionssamfund eller den, som till utträde ur svenska kyrkan sig anmält, må ej i andra fall än grundlagens stadgande om utöfning af riksdagsmannarätt föranleder, deltaga i behandling eller afgörande af frågor, som kyrkan eller den offentliga undervisningen röra.

Innehar den, som till utträde ur svenska kyrkan sig anmält, offentlig tjänst, varde han derifrån skiljd, der ej tjensten är af beskaffenhet, att han utan afseende å sin trosbekännelse kunnat till densamma nämnas samt Konungen eller den myndighet, som eger att tjensten till-sätta, finner skäligt att honom dervid bibehålla.

§ 15.

Söker någon genom bedrägliga medel, hotelser eller löften om timliga fördelar förmå annan till öfvergång från en trosbekännelse till en annan, vare förfallen till böter från och med tjugo till och med femhundra Riksdaler eller fängelse i högst ett år.

Lag samma vare om någon, hvilken af föräldrar eller målsmän fått sig anförtrodt att uppfostra eller undervisa barn, som tillhör svenska kyrkan, söker under utöfningen af sådant uppdrag bibringa barnet annan tro, än den som med den Evangeliskt Lutherska läran öfverensstämmer.

§ 16.

Underlåter föreståndare för främmande religionssamfund att iakttaga hvad honom enligt denna författning åligger; dömes till böter från och med tjugo till och med femhundra Riksdaler eller fängelse i högst ett år.»

Hvarjemte, såsom följd häraf och då Kongl. Förordningen angående giftermål emellan kristen och mosaisk trosbekännare den 20 Januari 1863 i 2:dra och 4:de §§ hänvisar till Kongl. Förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 23 Oktober 1860, motionären vidare föreslår, »att Riksdagen må för sin del ändra nämnda §§ i Kongl. Förordningen den 20 Januari 1863 till följande lydelse:

§ 2.

»Om lysning till sådant äktenskap, äfvensom till äktenskap emellan mosaisk trosbekännare och medlem af annat främmande religions-samfund, som i riket tillåtet är, gälle hvad särskildt stadgadt finnes.

§ 4.

I fråga om den religion, hvori barn bör uppfostras, gälle hvad angående särskildt religionssamfund stadgadt är.»

Herr Siljeströms förslag är af denna lydelse:

»Förslag
till
Förordning angående icke-lutherska trosbekännare och deras
religionsöfning.

Med upphäfvande af Kongl. Förordningen af den 23 Oktober 1860, angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning, samt Kongl. Förordningen af samma dag, angående ansvar för dem, som tråda till eller utsprida villfarande lära, förordnas som följer:

§ 1.

Kristna trosbekännare af annan lära än den evangeliskt-lutherska ege rätt att för religionsöfning förena sig i församling; göra dock derom anmälan i Stockholm hos Öfverståthållare-embetet och i öfriga delar af riket hos Konungens Befallningshafvande, med fullständig uppgift å sin trosbekännelse och församlingsordning. Finner Öfverståthållare-embetet eller Konungens Befallningshafvande deras lära eller församlingsordning vara i någon mån stridande mot lag eller sedlighet, anmäla förhållandet hos Konungen och förbjude församlingen till dess Konungen vidare förordnat.

§ 2.

Församling, som i § 1 sägs, vare oförhindrad att sjelf kalla prest eller lärare.

Hvar församling anställe såsom föreståndare en välfrejdad person, hvars vård hennes angelägenheter anförtras kunna, och göra derom anmälan hos Öfverståthållare-embetet eller Konungens Befallningshafvande.

Prest, lärare och föreståndare skola, förr än de i sådan egenskap erkännas, hos kronofogde på landet eller magistrat i stad styrka, att de af församlingen antagna äro.

§ 3.

Varder rättigheten till fri religionsöfning missbrukad eller underlåter församling att iakttaga hvad i § 2 om föreståndare stadgadt är; då må efter Konungens förordnande församlingen upplösas.

§ 4.

Föreståndaren åligger: att noggrannt föra de anteckningar, som af Öfverståthållare-embetet eller Konungens Befallningshafvande föreskrifvas; att desamma inför domstol, Konungens Befallningshafvande eller Öfverståthållare-embetet vid anfordran förete; att inom en månad efter hvart års slut till Öfverståthållare-embetet eller Konungens Befallningshafvande aflemna förteckning å församlingens medlemmar samt under årets lopp ingångna äktenskap, inträffade födelser och dödsfall i församlingen; att på sätt, som för svenska kyrkans presterskap är stadgadt, utfärda betyg och till offentliga myndigheter lemna upplysningar om församlingens medlemmar; samt att för öfrigt ställa sig till efterrättelse lag och de särskilda föreskrifter, som af vederbörande honom meddelas.

§ 5.

Innan hus eller rum af församlingen begagnas till gudstjenst eller andaktsöfning, skall föreståndaren derom göra anmälan å landet hos kronofogden och i stad hos poliskammaren eller, der ej sådan finnes, magistraten.

Vid församlingens gudstjenst eller andaktsöfning må ej den offentliga myndigheten i orten tillträde förvägras.

§ 6.

Munk- eller nunneorden eller kloster må ej i riket finnas eller inrättas.

§ 7.

Lysning till äktenskap skall, ändå att mannen och qvinnan äro af icke-luthersk trosbekännelse, afkunnas i den till svenska kyrkan hörande församling, inom hvilken qvinnan är boende, dock att lysningen, der begge äro medlemmar af icke-lutherskt religionssamfund, af dess föreståndare utfärdas.

Vigsel må i de fall, då mannen och qvinnan tillhöra icke-lutherskt religionssamfund, förrättas efter dess bruk. Är blott endera medlem af sådant samfund, verkställs vigseln af svenska kyrkans presterskap.

Äktenskap emellan medlemmar af icke-lutherskt religionssamfund, eller emellan medlem af sådant samfund och medlem af svenska kyrkan, vare ock tillåtet utan att vigsel dervid sker. Detta äktenskap skall i
släktlingars

släktingars eller andra vittnens närvaro ingås inför magistrat i stad eller kronofogde å laudet. Magistrat eller kronofogde åligge dervid i afseende på mannens och kvinnans hinderslöshet och ledighet till äktenskap den tillsyn, som enligt lag tillkommer prest, den der vigsel förrätta skall. Sedan affordras så väl mannen som kvinnan deras frivilliga ja och samtycke till giftermålet. Hvad sålunda förekommit skall upptagas i protokoll, hvilket, der äktenskapet är inför kronofogde ingånget, jemväl af vittnen bestyrkes. Magistrat och kronofogde skola de inför dem afslutade äktenskap anmäla hos vederbörande presterskap, eller, der begge makarne tillhöra icke-luthersk religionsförsamling, hos församlingens föreståndare, på sätt om anmälan af vigsel för vigsel-förrättare stadgadt är.

§ 8.

Barn af äkta makar, som begge äro medlemmar af icke-lutherskt religionssamfund, tillhöra detta och må uppfostras i den lära, föräldrarne bekänna. Är blott endera maken medlem af sådant samfund, då skall barnet uppfostras i den Evangeliskt Lutherska läran, der ej skriftligt aftal om barnens uppfostran blifvit mellan makarne före äktenskapet träffadt och inför magistrat eller kronofogde uppvisadt, hvilket aftal då länder till efterrättelse. Lefva föräldrarne åtskiljda eller äro de endera eller begge döda, tillhör barnet den församling, hvaraf den, som har barnet i sin vård, eller efterlevande maken är medlem, der ej, på sätt här ofvan sägs, annorlunda aftaladt är. Barn af föräldrar, som ej ingått äktenskap med hvarandra, tillhöra samma religionssamfund som modren eller den, som om barnets vård och uppfostran drager försorg.

Barn, som ej uppfostras i den Evangeliskt Lutherska läran, må fritagas från undervisning deri vid de offentliga läroverken.

§ 9.

De för särskilda kyrkliga förrättningar stadgade afgifter till svenska kyrkan eller heunes presterskap eller betjening vare medlem af icke-lutherskt religionssamfund ej pligtig att gälda i annat fall än att slika förrättningar blifvit på hans begäran verkställd.

§ 10.

Med de inskränkningar och undantag, som af grundlag och denna förordning bestämmas eller betingas, skall ej från skiljaktighet i kristen

trosbekännelse härledas någon olikhet i svenska medborgares rättigheter och skyldigheter.

Är icke-luthersk trosbekännare af sådan lära, som ej tillstodjer honom att aflägga i lag föreskrifven ed; förordne Konungen, sedan Högsta Domstolen blifvit hörd, huru förfaras bör.

§ 11.

Vill någon öfvergå från svenska kyrkan till annat religions-samfund, göre derom anmälan hos kyrkoherden i den församling, han tillhör, och, der han fortfar i sitt beslut två månader derefter, inställe sig hos kyrkoherden och förnye sin anmälan med uppgift å det religions-samfund, hvare han vill inträda. Kyrkoherden göre härom anteckning i kyrkoboken och meddele deröfver bevis. Ej skall någon anses från svenska kyrkan skild förr än han iakttagit hvad här ofvan föreskrifves och blifvit i annat tillåtet religions-samfund upptagen; ej heller må någon från svenska kyrkan utträda, innan han blifvit konfirmerad, eller visat sig ega därför nödig kristendoms-kunskap, eller fyllt 18 år. Barn under 15 år af föräldrar, som från svenska kyrkan öfvergå till annat religions-samfund, anses tillhöra detta, der ej föräldrarne vid sitt utträ-dande för kyrkoherden förklara att barnet skall qvarblifva i svenska kyrkan. Föreståndare för icke-lutherskt religions-samfund åligge att, inom två månader efter det medlem af svenska kyrkan blifvit i samfundet upptagen, derom underrätta kyrkoherden i den församling, hvar-till den upptagne hört.

§ 12.

Medlem af icke-lutherskt religions-samfund och den, som till ut-trädande ur svenska kyrkan sig anmält, må ej i annat fall, än grund-lagens stadgande om utöfning af riksdagsmannarätt föranleder, deltaga i behandling eller afgörande af frågor, som kyrkan eller den offentliga religionsundervisningen röra.

Innehar den, som till utträ-dande ur svenska kyrkan sig anmält, offentligt arbete eller tjänst; varde han derifrån skild, der ej embetet eller tjänsten är af den beskaffenhet, att han utan afseende å trosbe-kännelsen kunnat dertill nämnas, samt Konungen eller den myndighet, som eger att embetet eller tjänsten tillsätta, finner skäligen att honom dervid bibehålla.

§ 13.

Söker någon genom bedrägliga medel, hotelser eller löften om timliga fördelar förmå annan till affall från den Evangeliskt Lutherska läran, vare förfallen till böter från och med Tjugo till och med Femhundra Riksdaler eller fängelse i högst ett år. Lag samma vare, om någon, hvilken af föräldrar eller målsnau fått sig anförtrordt att uppfostra eller undervisa barn, som tillhör svenska kyrkan, söker under utföringen af sådant uppdrag bibringa barnet annan tro än den, som med den Evangeliskt Lutherska läran öfverensstämmer.

§ 14.

Underlåter föreståndare för icke-lutherskt religionssamfund att iakttaga hvad honom enligt denna författning åligger; dömes till böter från och med Tjugo till och med Femhundra Riksdaler eller fängelse i högst ett år.»

Euligt erhållna remisser åligger det Lag-Utskottet att öfver dessa förslag afgifva yttrande. Dervid må till en början erinras, att de begge frågorna angående dels främmande trosbekännare och deras religionsöfning och dels ansvar för den, som träder till eller utsprider villfarande lära, äro i nu gällande lagstiftning upptagna i två särskilda Kongl. Förordningar, begge af den 23 Oktober 1860. Detta har sin grund deri, att det förra af dessa lagstiftningsämnen är att hänföra till civilrätten, det sednare åter till kriminallrätten. Den åtskilnad, som sålunda förefinnes, har Utskottet ansett sig böra iakttaga, så att i en blifvande ny författning om främmande kristna trosbekännare och deras religionsöfning lika litet som i den nuvarande må inflyta några bestämmelser om ansvar för proselytmakeri, på sätt motionärernas förslag innehålla; och finner Utskottet, som nu går att tillse i hvad mån dessa förslag må föranleda ändring i gällande stadganden, lämpligt att dervid i ordningen för framställningen följa nuvarande lag.

I fråga om rättigheten för främmande trosbekännare att förena sig i församling finnes i 1 § af 1860 års förordning stadgadt såsom vilkor Konungens bifall. Euligt Herr Siljeströms förslag skulle detta vilkor borttagas, med bestämmelse i stället att endast en anmälan om församlingens bildande, jemte uppgift å trosbekännelsen och församlingsordningen, skulle göras, i Stockholm hos Öfverståthållare-embetet, och i öfriga delar af riket hos Konungens Befallningshafvande. Härvid bör bemärkas, att rättigheten att fritt bekänna sin religiösa tro är något helt

annat än rättigheten att bilda egen församling i den mening, som här är i fråga. En sådan församling upphör icke och förändras icke dermed att individerna vexla i densamma; och äfven om hufvudändamålet med hennes bildande är att bereda medlemmarne rätt till offentlig religionsöfning, kan hon icke undvara vissa andra samfunds- och korporationsrättigheter, hvilkas utöfvande medför borgerliga verkningar. Det synes därför vara i sin ordning att, innan församlingen anses bildad, en pröfning föregår, hvarigenom tillses att trosbekännelsen till sin egenskap är kristen och att församlingsordningen är af beskaffenhet att kunna å Statens sida erkännas. Då Konungen är på samma gång svenska kyrkans och Statens öfverhufvud, bör denna pröfningsrätt tillkomma honom allena. Detta står ock i analogi med hvad som gäller i fråga om medlemmar af svenska kyrkan, hvilka ej ega att bilda särskildt kyrkosamfund eller församling med officiel karakter, med mindre Konungen sådant tillåtit.

Deremot anser Utskottet, lika med motionärerne, att något giltigt skäl ej förefinnes för bibehållande af det i samma § förekommande förbud för främmande församling att förrätta offentliga kyrkobruk och andaktsöfningar annorstädes än inom församlingens kyrka, bönehus och kyrkogård. Samhällsordningen synes nemligen uti ifrågavarande hänseende tillräckligt betryggad genom föreskrifterna, att församlingens föreståndare skall, innan något hus eller rum af församlingen till offentlig gudstjänst begagnas, derom göra anmälan hos vederbörande polismyndighet, samt att tillträde till församlingens gudstjänst ej må offentlig myndighet förvägras. Derest församlingen i sitt offentliga uppträdande förgriper sig mot allmän lag eller eljest öfverskrider de henne tillerkända rättigheter så, att derigenom samhällets lugn störes eller allmän förargelse åstadkommes, eger nämnda myndighet att träda emellan; och ett lika verkamt som lämpligt korrektiv mot dylika öfverträdelser är uppställt genom stadgade påföljden att församlingen må af sådan anledning, efter Konungens förordnande, upplösas.

Enär, efter Utskottets åsigt, det följer af sig sjelft, att främmande församling är oförhindrad att, utan inblandning från Statens sida, sjelf kalla prest eller lärare, blott lagen ej annorlunda bestämmer, torde det i 2 § af 1860 års förordning influtna stadgande om en sådan rättighet böra såsom öfverflödigt uteslutas.

Utgående från den i gällande lag iakttagna grundsats, att Staten ej bör inblanda sig i den främmande församlingens rent kyrkliga angelägenheter i vidare måtto än som erfordras för utöfvande af kontroll derå, att den offentliga gudstjänsten öfverensstämmer med den uppgifna trosbekännelsen och att nödig kristendomskunskap bibringas det upp-

växande släktet, anser Utskottet att det bör öfverlemnas åt det främmande religionssamfundet att inom sig bestämma de kvalifikationer, som må anses erforderliga för dess präster och lärare.

Enligt nyssberörda § åligger det hvarje församling att anställa såsom föreståndare »en välfrejdad person, hvars vård hennes angelägenheter anförtros kunna». Denna citerade mening synes på ett enklare sätt kunna uttryckas genom orden: »en dertill lämplig person». Ehuru det i allmänhet torde blifva förhållandet, att församlingens prest antages till dess föreståndare, är sådant likväl icke nödvändigt; och det är föreståndaren allena, som fungerar såsom församlingens representant i afseende på förhållandet till Staten. Honom bör fördenskull åligga icke blott att föra de anteckningar, hvarom Konungen förordnar, och meddela erforderliga upplysningar angående församlingens medlemmar, men äfven att tillse, det församlingen icke öfverträder de henne tillerkända rättigheter och att, der detta likväl sker, och rättelse ej kan af honom åstadkommas, derom göra anmälan hos vederbörande myndighet. Utan att förbise fördelen af den större garanti för ett nöjaktigt fullgörande af föreståndarens skyldigheter, som Herr Ribbing åsyftar, då han fordrar vissa uppgifna kunskapsprof såsom vilkor för en persons behörighet att bestrida föreståndarebefattningen, kan Utskottet för sin del likväl icke understödja Herr Ribbings förslag härutinnan. Sagda vilkor skulle utan tvifvel i de flesta fall, åtminstone på landsbygden, göra det till en omöjlighet för anhängarne af en främmande lära att förena sig i församling, då bland dem ej vore att tillgå någon till föreståndare lämplig person, som undergått de ifrågasatta kunskapsprofven. I betraktande af folkets mer och mer stigande bildningsgrad torde dessa prof ej vara för afsedda ändamålet nödvändiga, helst det ligger i en församlings eget välförstådda intresse, att den person, åt hvilken hennes angelägenheter anförtros, besitter dertill erforderliga insigter; och då lagen stadgar strängt ansvar för föreståndare, som åsidosätter sina skyldigheter, lär i allmänhet ej någon finnas villig att åtaga sig befattningen, med mindre han anser sig densamma vuxen. Härtill kommer, att Utskottet, på sätt nedan förmäles, funnit sig föranlätet att i afseende å föreståndarens åligganden föreslå förändrade föreskrifter, hvarigenom fordringarne på honom skulle i väsendtlig mån minskas, och detta utgör ett ytterligare skäl för Utskottet att afstyrka bifall till Herr Ribbings förberörda yrkande.

Enligt nu gällande lag har föreståndare för främmande församling sig ålagdt, bland annat, att föra anteckningar rörande församlingsmedlemmarnes borgerliga förhållanden och derom, vid påfordran, utfärda

betyg, på sätt som för svenska kyrkans presterskap är stadgadt. Det ligger synnerlig vikt uppå, att dessa anteckningar, hvarpå personers borgerliga rättigheter ofta äro beroende, föras med noggrannhet, jemväl med hänseende till behovet af statistiska uppgifter. Men då en dissenterförsamling icke är begränsad till något visst mindre territorium för medlemmarnes bostad, såsom förhållandet är inom svenska kyrkan, synes det ganska svårt, om icke omöjligt, för föreståndaren att alltid förskaffa sig kännedom om de förhållanden, rörande hvilka anteckning bör göras, såsom beträffande äktenskaps ingående, födelser, dödsfall m. m. Vådän och olägenheterna häraf äro allt för stora, för att icke påkalla den största uppmärksamhet, synnerligast i fråga om sådana dissenterförsamlingar, hvilka sakna den fastare organisation, som utmärker svenska kyrkan och vissa andra trossamfund med ordnad presterskap.

I betraktande häraf och då svenska kyrkans prester, med hänseende till deras skyldighet att för borgerligt ändamål föra anteckningar, äro i denna sin verksamhet att anse såsom civila embetsmän, har Utskottet kommit till den åsigt, att främmande trosförvandter böra, der Konungen för särskild församling ej annorlunda förordnar, för anteckning om deras borgerliga förhållanden, särskildt upptagas i kyrkoboken uti den till svenska kyrkan hörande församling, inom hvars område de äro boende. Det härmed förenade besvär utgör ej någon egentlig tillökning i de göromål, som redan nu åligga svenska kyrkans presterskap; och någon betänklighet vid att ålägga detta presterskap ett sådant besvär, lärer så mycket mindre kunna uppstå, som personer, hvilka utträda ur svenska kyrkan, derigenom ej undgå skyldigheten att bidra till presterskapets aflöning.

För underlåtenhet af föreståndare att iakttaga hvad honom enligt författningen åligger, är i 4 § stadgadt straff af böter från och med tjugu till och med trehundra riksdaler, eller fängelse från och med två månader till och med ett år. Detta stadgande synes nog strängt, synnerligast om föreståndaren befrias från den mera magtpåliggande skyldigheten att föra nyssberörda anteckningar; och Utskottet anser därför att straffpåföljden bör inskränkas till böter, som i öfverensstämmelse med det i Strafflagen följda system torde böra bestämmas till minst fem och högst femhundra riksdaler.

Sjunde § innehåller förbud för främmande trosbekännares församlingar, inrättningar och stiftelser att förvärfva fast egendom i riket; »dock må tillåtet främmande religionssamfund, hvarom i 1 § sagdt är, med Konungens tillstånd förvärfva eganderätt till den jord, som för utrymme till kyrka eller kyrkogård erfordras.» Motionärerne hafva i

sina förslag uteslutit dessa bestämmelser och således lemnat främmande församlings rättighet i berörda hänseende obegränsad. Ur synpunkten af högre statsskäl torde dock klokheden bjuda att ifrågavarande restriktion ej helt och hållet borttages; ty derigenom kunde möjligen befordras förvärfvande af fast egendom i sådana intressen och för sådana ändamål, hvilka af Svenska folket ogillas. I afseende på nyssberörda lagbestämmelser framställer sig emellertid den anmärkning, att de äro allt för mycket inskränkande, då de utesluta möjligheten för främmande församling att förvärfva mera jord, än som erfordras för utrymme till kyrka och kyrkogård. Det är således ovillkorligen betaget en sådan församling att förskaffa sig egen grund till bostad åt föreståndare, prest och kyrkobetjening. För att undanrödja denna obillighet har Utskottet ansett sig böra föreslå en förändring i den syftning, att det skall ankomma på Konungen att i hvarje särskildt fall pröfva, huruvida och i hvad mån det må tillåtas främmande församling, dess stiftelser och inrättningar att förvärfva och besitta fast egendom i riket.

I 8 § stadgas, att »skolor och andra undervisningsanstalter må ej af främmande trosbekännare inrättas eller upplåtas för andra, än bekännare af deras egen troslära, eller deras barn»; hvarjemte sednare momentet af samma § innehåller förbud för sådan trosbekännare att vid sammankomst till andaktsöfning af svenska kyrkans medlemmar hålla föredrag. Utskottet, som lika med motionärerne anser att dessa stadganden böra utgå, tillåter sig att till stöd härför återgifva hvad Lag-Utskottet vid förra riksdagen i ännu anförde, nemligen: att, om desamma ansetts lämpliga under en tid då lagen med stränga straff belade den, som gjort sig skyldig till affall från statskyrkan, torde de dock ej vara öfverensstämmande med nutidens äfven i lagstiftningen inrymda mera frisinnade åsigter i detta sednare hänseende. Det synes föga konsekvent att tillåta en fader att med sitt barn öfvergå till främmande religions-samfund, men deremot förhindra honom att, kvarblifvande i svenska kyrkan, låta barnet njuta undervisning i världsliga stycken uti en för det främmande samfundet inrättad skola, då han hyser förtroende för föreståndaren eller läraren. Likasom tillträde till Statens skolor lemnas dissenters barn, utan att deras från den Evangeliskt Lutherska läran afvikande religiösa tro derigenom anses till spillo gifven, då de äro befriade från skyldigheten att der njuta religionsundervisning, så synes å andra sidan borttagandet af ifrågavarande förbud ej böra medföra några vådliga följder, helst såsom regel torde få antagas, att föräldrar och målsmän af naturlig omtanke för barnens väl skola låta sig angeläget vara att icke anförtro dessa i händerna på lärare, som kunna

misstänkas att vilja utöfva ett obehörigt inflytande på barnens uppfostran i religiöst afscende. I andra länder med religionsfrihet finnas s. k. blandade skolor, hvilka besökas af både protestanter och katoliker och hvarest religionsundervisningen meddelas af olika lärare för olika trosbekännelser.

Såsom en följd af hvad ofvan blifvit yttradt i fråga om skyldighet för svenska kyrkans presterskap att föra anteckningar öfver främmande trosbekännares borgerliga förhållanden, anser Utskottet att lysning till äktenskap bör, äfven i det fall, att både mannen och qvinnan tillhöra främmande religionssamfund, utfärdas icke af vederbörande föreståndare för det främmande samfundet, såsom 9 § 1 mom. i nuvarande lag innehåller, utan af kyrkoherden i den till svenska kyrkan hörande församling, inom hvars område qvinnan är boende.

I fråga om äktenskaps afslutande föreskrifves i 2 mom. af nyssnämnda §: »Vigseln må i det fall, att både mannen och qvinnan tillhöra främmande religionssamfund, som tillåtet är, förrättas efter dess bruk. Är blott endera medlem af sådant samfund, skall vigsel ske af svenska kyrkans presterskap». Äktenskapet är till sina borgerliga följder af den stora betydelse, att Staten ej bör lemna å sido nödig kontroll å sättet för detsammes afslutande med full borgerlig giltighet. Men då Staten, utan att uppställa några fordringar på främmande församlings prest, lemnat åt sådan församling att dertill utse hvem som helst, förefinnes ej tillräcklig säkerhet att vigsel, förrättad efter främmande religionssamfunds kyrkobruk, skett under sådana förhållanden, att den derigenom knutna förening kan af Staten erkännas såsom lagligt äktenskap. Undantag måste härvid naturligtvis göras för religionssamfund med sådant presterskap, att Konungen funnit åt detsamma kunna anförtros att vigsel med laga verkan förrätta och förty rättighet dertill medgifvit. Jemväl ur en annan synpunkt är det angeläget att föreskrifter meddelas, enligt hvilka äktenskap utan vigsel, eller så kalladt civilt äktenskap, må kunna med full borgerlig giltighet afslutas, på sätt i Kongl. Förordningen angående giftermål emellan kristen och mosaisk trosbekännare den 20 Januari 1863 är stadgadt. Det kan nemligen inträffa, dels då kontrahenterna tillhöra olika främmande religionssamfund, att den ene till följd af religiösa betänkligheter ej vill underkasta sig vigsel efter det bruk, som för det religionssamfund, hvartill den andre hör, är antaget, dels ock att, då endera är medlem af främmande religionssamfund, men den andra tillhör svenska kyrkan, den förre af enahanda orsak anser sig förhindrad att låta viga sig af svenska kyrkans

kyrkans presterskap. Hyllande den grundsats, att den ene ej må i samvetssak tvingas mera än den andre, kan Utskottet icke dela Herr Ribbings åsigt derom att äktenskap emellan kontrahenter, af hvilka endera tillhör svenska kyrkan, ovilkorligen skulle ingås medelst vigsel af denna kyrkas presterskap; och då vigsel-formuläret icke är af någon fundamental betydelse enligt Evangeliskt Lutherska läran, bör från lagstiftningens sida hinder ej möta för medlem af svenska kyrkan att för ingående af äktenskap med trosbekännare, tillhörande främmande tillåtet trossamfund med sådant presterskap, som nyss är nämndt, låta föreningen avslutas medelst vigsel efter detta samfund's kyrkobruk.

Tionde paragrafen i gällande lag är af denna lydelse: »Barn af äkta makar, som begge tillhöra främmande, men tillåtet religionssamfund, må af föräldrarne uppfostras i den lära, de bekänna. Är blott endera maken medlem af sådant samfund, då skall barnet, om fadren tillhör svenska kyrkan, uppfostras i den rena evangeliska läran; är modren af denna lära, och har skriftligt aftal om barnens uppfostran blifvit emellan makarne träffadt före äktenskapet och inför Konungens Befallningshafvande eller Öfverståthållare-embetet uppvisadt, lände då det till efterrättelse; har ej sådant aftal skett, vare fadren efterlåtet att uppfostra barnet i den troslära, han bekänner.

Oäkta barn, som njuter underhåll af allmänna medel, skall, änskönt föräldrarne äro medlemmar af tillåtet främmande religionssamfund, uppfostras i den rena evangeliska läran».

Såsom brist hos detta lagrum må anmärkas, att nödiga bestämmelser rörande barnens uppfostran ej äro meddelade hvarken för det fall att begge föräldrarne tillhöra skilda främmande trossamfund, eller för den händelse, att begge eller, när endera död är, den efterlevande eller, der de lefva åtskilda, den af dem, som har barnet i sin vård, öfvergår från svenska kyrkan till främmande trossamfund eller från ett sådant till annat. Till förebyggande af de slitningar inom familjerna, som af ovisshet i dessa stycken kunna alstras, är det angeläget att lagen på förhand reglerar förhållandet. Frågan om barnens uppfostran i den ena eller andra religionen är af särdeles grannliga beskaffenhet. Äro föräldrarne medlemmar af olika främmande trossamfund, synes lämpligast vara att fadren, såsom familjens öfverhufvud, eger bestämma i hvilketdera samfundets lära barnet skall uppfostras. Men om endera tillhör sådant trossamfund, och den andra svenska kyrkan, torde denna böra af lagstiftningen tillerkännas företräde, så att barnet då skall uppfostras i Evangeliskt Lutherska läran. Aktningen för föräldrars naturliga

rätt i ifrågavarande hänseende fordrar dock, att dem emellan före äktenskapet träffadt aftal om deras barns uppfostran i den Evangeliskt Lutherska läran eller främmande troslära, som en af makarne bekänner, må ega gällande kraft.

Någon motivering torde ej erfordras till stöd för Utskottets åsigt att barn af föräldrar, som ej ingått äktenskap med hvarandra, må, der modren tillhör främmande trossamfund, i dess lära uppfostras.

Ehuru barn, som icke uppfostras i den Evangeliskt Lutherska läran, må fritagas från undervisningen deruti vid de offentliga skolorna, ligger det dock i Statens eget intresse att tillse, det äfven sådana barn erhålla nödig kristendomskunskap. »Ett åsidosättande häraf», så yttrade Lag-Utskottet vid förra riksdagen, »skulle lemna rum för en frihet, som sannolikt skulle locka till affall från statskyrkan; ty det lärer väl icke kunna förnekas, att mången anser det som en tung börda, en obillig fordran, att han skall draga försorg om sina barns undervisning. Icke är det väl någon förlust för statskyrkan, att sådana medlemmar öfvergifva henne, men Staten tager skada deraf att det uppväxande släktet lemnas utan religionsundervisning. Härtill kommer samhällets pligt emot barnen. Likasom i det borgerliga samhället tillfälle bör gifvas en hvar att förvärfva de nödvändigaste borgerliga kunskaper, så må också i det kristna samhället en hvar kunna påräkna att erhålla undervisning till inhemtande af den kristendomskunskap, som anses nödvändig; och om föräldrar och målsmän åsidosätta sin pligt i detta hänseende, må samhället öfvertaga den. Detta är ett hufvudmoment i den omsorg, som samhället har att egna individen, och denna samhällets skyldighet upphäfves icke i afseende på främmande trosförvandter derföre att deras kyrkliga ställning är exceptionel. Beträffande den åtgärd, som bör vidtagas, då föräldrar eller målsmän försumma sin ifrågavarande skyldighet, synes det lämpligast vara, att vederbörande skolstyrelse eller rektor i sådant fall eger förordna, att barnen skola deltaga i den religionsundervisning, som i den offentliga skolan meddelas».

Stadgandet i 9 §, att främmande trosbekännare ej skall anses oberättigad att embetsåtgärd af Svenska kyrkans presterskap påkalla, torde såsom olämpligt böra borttagas. Det bör vara mera en samvets-sak än en embetspligt, mera en rättighet än en skyldighet för Svenska kyrkans presterskap att i detta fall lemna embetsåtgärd.

Enligt 14 § i 1860 års förordning skall den, som önskar öfvergå från Svenska kyrkan till främmande religionssamfund, först undervisas och förmanas af sin själasörjare, vidare varnas af domkapitlet eller dess tillförordnade ombud och slutligen, om han ändock framhårdar i sin

föresats, personligen hos kyrkoherden i den församling, hvartill han hörer, göra anmälan derom till anteckning i kyrkoboken; dock skall han ej anses från kyrkan skild förr än han, efter uppnådd ålder af aderton år, blifvit i annat, i riket tillåtet religionssamfund upptagen.

Här möter till besvarande den lika omtvistade som viktiga frågan, huruvida medlem af Svenska kyrkan, som omfattar främmande lära, bör i Svenska kyrkan kvarhållas till dess han blifvit i annat religionssamfund upptagen. Ur synpunkten af Svenska kyrkans eget intresse måste denna fråga med nej besvaras. Det kan icke vara någon vinst för denna kyrka att genom tvång behålla inom sig olika tänkande, hvilka kanhända med styrkan af en lefvande öfvertygelse anse sig manade att arbeta för hennes undergång. Derigenom att kyrkan kvarhåller dem emot deras vilja, framkallas split och söndringar inom henne, och hon förlorar sålunda den koncentrerande kraft, som gör henne mächtig att värna sig sjelf. Så vida detta tvång derjemte afhåller dem från att om utträde ur kyrkan göra en anmälan, som till intet gagnar, kan det icke förvägras dem rättighet att, fastän uppenbart fiendtliga mot kyrkan, ändock deltaga i behandlingen af frågor, som röra kyrkan och den offentliga undervisningen; och deras röst kan dervid ofta vara den afgörande. Grundsatsen af samvets- och bekännelesefrihet fordrar ock, att den, som bekänner sig till en främmande lära, må vinna utträde från Svenska kyrkan äfven om det trossamfund, hvars lärosatser han omfattar, icke är genom någon församling här i landet representeradt, eller han ej finner några med sig liktänkande, som äro nog talrika att kunna bilda egen församling. Den invändning, som härvid kunde framställas, att Staten, genom att tillåta någon utträda ur Svenska kyrkan, utan att han inträder i annat tillåtet religionssamfund, skulle visa en vådlig likgiltighet för samhällsmedlemmarnes religiösa lif och deras själavård, har vid en föregående riksdag blifvit bemött med dessa tänkvärda ord: »En sådan invändning förutsätter en alltför krass uppfattning af kyrkans betydelse och verksamhet. Ty skall kyrkan rätt uppfylla sin bestämmelse, måste hon vara detsamma som Statens andliga luftstreck. Hennes inflytande måste vara såsom klimatets, hvilket ingen kan undandraga sig, fastän det verkar olika på olika individer.» För öfrigt må erinras, att lagens förbud uti ifrågavarande hänseende kan utan synnerlig svårighet kringgås derigenom att den dissenterande först inträder i en främmande församling och sedermera derifrån utgår, äfvensom att individens behof af samfundslif likaväl i religiöst som i borgerligt afseende har alltför djupa rötter för att förbudets borttagande skulle kunna medföra några vådliga följder.

Ändamålet med de såsom vilkor för utträde ur svenska kyrkan föreskrifna omgångar med undervisning, förmaning och varning torde i de flesta fall förfelas. Dessa formaliteter innebära ett moraliskt tvång, som mindre inverkar på den fria öfvertygelsen, men fastheldre är egnadt att alstra bitterhet hos den, som utgör föremål för en sådan behandling. Själasörjaren bör ej sakna utväg att äfven utan lagens biträde bereda sig tillfälle att genom undervisning och varning söka förhindra ett förhastadt steg af den, som står i begrepp att utträda ur svenska kyrkan. Utskottet anser därför att lagen i denna del bör ändras, med föreskrift endast, att den dissenterande, som hos kyrkoherden anmält sin afsigt att utträda, skall, sedan minst två månader förflutit, personligen hos kyrkoherden förnya sin anmälan. Genom en sådan mellantid lemnas rådrum till besinning för den, som möjligen af öfvervilning beslutat sig för att utträda; och då han i och för den sednare anmälan har skyldighet att personligen inställa sig hos kyrkoherden, blir denne i tillfälle att göra de föreställningar, som af pligt och kristlig kärlek förestafvas. Bestämmelsen af 18 års ålder såsom vilkor för rättigheten att utträda ur svenska kyrkan, grundar sig på den förutsättning, att personer vid denna ålder i allmänhet inhemtat nödig insigt i kyrkans lära; men då mången långt tidigare hunnit förvärfva sådan insigt, hvilken måste mätas efter det för konfirmationen erforderliga kunskapsmått, anser Utskottet att den kristendoms-kunskap, som berättigar till konfirmation, bör ställas såsom alternativ emot sagda ålder, på sätt motionärerne jemväl föreslagit.

Genom Kongl. Kungörelsen den 19 Januari 1847 är stadgad, att för äktenskaps ingående emellan personer, af hvilka den ena tillhör luthersk församling och den andra tillhör annan kristen trosbekännelse, lysning skall afkunnas såväl uti kyrkan inom den församling, qvinnan tillhör, som inom den, till hvilken mannen hör, samt att lysning bör utfärdas af den lutherska presten, hvilken för densammas laglighet ansvarar. Denna kungörelse är icke upphäfd genom 1860 års förordning, som i fråga om utfärdande af lysning till äktenskap innehåller bestämmelse endast för det fall, att begge kontrahenterna tillhöra främmande religionssamfund; och hänvisning till begge omförmälda författningarne förekommer i Kongl. Förordningen angående giftermål emellan kristen och mosaisk trosbekännare af den 20 Januari 1863. Men då Utskottets här nedan upptagna förslag till lag angående främmande kristna trosbekännare och deras religionsöfning innehåller erforderliga bestämmelser jemväl i fråga om lysning till sådant äktenskap, som i 1847 års kungörelse afses, torde, derest detta förslag antages, sistnämnda författning kunna i sammanhang dermed helt och hållet upphävas, med iakttagande af den ändring i

åberopade Kongl. Förordningen den 20 Januari 1863, som deraf för-
anledes.

På grund af hvad nu anfördt blifvit får Utskottet, i anledning af
ifrågavarande motioner, vördsamt hemställa:

1:o att Riksdagen ville för sin del besluta utfärdandet af
en författning, angående främmande kristna trosbekännare och
deras religionsöfning, så lydande:

Med upphäfvande af Kongl. Förordningen angående främ-
mande trosbekännare och deras religionsöfning den 23 Oktober
1860 samt Kongl. Kungörelsen angående lysning till äktenskap
emellan personer, af hvilka den ena tillhör luthersk församling
och den andra tillhör annan kristen trosbekännelse, den 19
Januari 1847, förordnas som följer:

§ 1.

Vilja bekännare af annan kristen lära, än den Evangeliskt
Lutherska, bilda särskild församling, göra derom hos Konungen
ansökan, samt uppgifve sin trosbekännelse och församlings-
ordning; bifoge ock, der de svenska kyrkan tillhört, bevis om
sådan anmälan för utträde derur, som i § 3 omförmäles. Fin-
ner Konungen skäl att ansökningen bifalla, ege den församling
rätt till offentlig religionsöfning.

§ 2.

Sälunda tillåten församling anställe såsom föreståndare en
dertill lämplig person, samt göra derom anmälan, i Stockholm
hos Öfverståthållare-embetet och annorstädes i riket hos Konun-
gens Befallningshafvande; och må församlingen dertill ej
träda i utöfning af de henne tillkommande rättigheter.

Föreståndaren hafve tillsyn derå, att församlingens offent-
liga gudstjenst öfverensstämmer med dess uppgifna trosbekän-
nelse och församlingsordning, samt att allmän lag dervid ej
öfverträdes. Sker annorlunda, och varder på anmärkning af
föreståndaren det felaktiga ej rättadt, anmäle han förhållandet
hos Öfverståthållare-embetet eller Konungens Befallnings-
hafvande.

Derjemte vare föreståndaren pliktig att föra de antecknin-
gar, hvarom Konungen förordnar; att lemna erforderliga upp-

lysningar angående församlingens medlemmar, samt att för öfrigt ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som af vederbörande honom meddelas.

Afgår föreståndare från sin befattning, anställe församlingen ofördröjligen en annan och göre derom anmälan, såsom ofvan är sagdt.

§ 3.

Har medlem af svenska kyrkan omfattat främmande kristen lära och vill fördenskull ur kyrkan utträda; gifve sin afsigt tillkänna för kyrkoherden i den församling, han tillhör; uppgifve ock det trossamfund, hvartill han vill öfvergå. Framhärdar han i sin afsigt, inställe sig, sedan minst två månader förflutit, personligen hos kyrkoherden samt anmäle sig till utträde ur kyrkan; och göre kyrkoherden derom anteckning i kyrkoboken.

Ej må någon från svenska kyrkan utträda förr, än han fyllt 18 år eller, der han yngre är, visat sig ega den kristendoms-kunskap, som för konfirmation erfordras.

Den, som till utträde ur svenska kyrkan sig anmält, anses tillhöra det trossamfund, hvars lära han omfattat. Varder han i främmande församling upptagen, åligge den församlings föreståndare att derom inom två månader göra anmälan hos vederbörande kyrkoherde i svenska kyrkan.

§ 4.

Förr, än äktenskap af främmande trosförvandt ingås, skall lysning afkunnas i den till Svenska kyrkan hörande församling, inom hvars område qvinnan är boende. Kyrkoherden i samma församling utfärde lysningen; hvarvid för främmande trosförvandt ej erfordras bevis om dop och nattvardsgång.

§ 5.

Äktenskap emellan dem, hvilka begge tillhöra samma främmande trossamfund med sådant presterskap, att Konungen funnit åt detsamma kunna anförtros att vigsel med laga verkan förrätta och förty rättighet dertill medgifvit, skall avslutas med vigsel efter samfundets kyrkobruk.

Tillhöra de olika främmande trossamfund med sådant presterskap, som nyss är nämndt, eller är blott endera medlem af dylikt samfund; då må äktenskapet kunna afslutas antingen medelst vigsel, förrättad af dertill berättigad prest inom enderas trossamfund, eller inför borgerlig myndighet, på sätt här nedan sägs. Samma lag vare i fråga om äktenskap emellan främmande trosförvandt och medlem af Svenska kyrkan.

Der ingendera tillhör svenska kyrkan eller sådant främmande trossamfund, som ofvan omförmäldt är, skall äktenskapet ingås inför borgerlig myndighet.

Borgerlig myndighet, inför hvilken äktenskap må afslutas, vare i stad magistrat och på landet kronofogde. Dessa myndigheter hafva att i fråga om äktenskapshinder öfva den tillsyn, som vigselförrättare enligt lag åligger. Sedan såväl mannen som qvinnan afgifvit sitt ja och samtycke till giftermålet; varde de för äkta makar förklarade. Hvad sålunda förekommit, skall upptagas i särskildt öfver sådana ärenden fördt protokoll, hvilket, der äktenskapet är inför kronofogde ingånget, af vittnen bestyrkes. Det äktenskap ege full borgerlig giltighet, ändock att vigsel ej förekommit.

§ 6.

Barn af äkta makar, som vid barnets födelse äro medlemmar af samma främmande trossamfund, må i dess lära uppfostras. Äro föräldrarne vid barnets födelse medlemmar af skilda främmande trossamfund; ege fadren bestämma i hvilketdera samfundets lära barnet skall uppfostras. Tillhör endera sådant trossamfund och den andra svenska kyrkan, då skall barnet i Evangeliskt Lutherska läran uppfostras. Har emellan makarne träffats aftal om deras barns uppfostran i Evangeliskt Lutherska läran eller främmande troslära, som en af makarne bekänner, vare sådant aftal gällande, såframt det blifvit före äktenskapets ingående skriftligen upprättadt och uppvisadt, för vigselförrättare, derest vigsel skett, men eljest för den myndighet, inför hvilken äktenskapet afslutats.

Barn af föräldrar, som ej ingått äktenskap med hvarandra, må, der modren tillhör främmande trossamfund, i dess troslära uppfostras.

Då begge föräldrarne eller, när endera död är, den efterlevande, eller, der de lefva åtskilde, den af dem, som har barnet i sin vård, öfvergår från svenska kyrkan till främmande

trossamfund eller från ett sådant till annat, må, der begge öfvergå, fadren och, i öfriga fall, den efterlevande eller den af makarne, som har barnet i sin vård, bestämma i hvilketdera samfundets lära, barnet skall uppfostras.

§ 7.

I afseende å folkundervisningen, skola främmande trosförvandter och deras barn vara underkastade derom gällande stadgar och anses tillhöra det skoldistrikt, inom hvilket de äro boende. Barn, som icke skall uppfostras i Evangeliskt Lutheriska läran, må, på framställning af vederbörande målsman, fritagas från undervisning deri såväl i folkskola som vid elementarläroverk; dock åligger, vid den förra skolstyrelsen och vid det sednare rektor tillse, att sådant barn genom målsmans försorg erhåller tillbörlig religionsundervisning. Försummar målsman, oaktadt af skolstyrelse eller rektor erhållen påminnelse, sin skyldighet härutinnan, skall barnet deltaga i den religionsundervisning, som i folkskola eller vid elementarläroverk meddelas.

§ 8.

Främmande trosförvandter skola, der Konungen för särskild församling ej annorlunda förordnar, för anteckning öfver deras borgerliga förhållanden, särskildt upptagas i kyrkoboken uti den till svenska kyrkan hörande församling, inom hvars område de äro boende; och gälle i afseende å därför erforderlig anmälan hvad af Konungen särskildt föreskrifves.

Magistrat och kronofogde samt främmande församlings prest hafva att de inför dem ingångna äktenskap anmäla, på sätt för vigselförrättare inom svenska kyrkan finnes föreskrifvet. Har sådant aftal träffats, som i § 6 omförmäles, skall den borgerliga myndighet eller vigselförrättare, för hvilken det blifvit uppvisadt, till kyrkoherden i den svenska församling, der qvinnan bor, ofördröjligen insända en bestyrkt afskrift af samma aftal, för att i kyrkoboken antecknas.

§ 9.

Främmande församling, dess inrättningar och stiftelser må icke, utan Konungens tillstånd, förvärfva och besitta fast egendom i riket.

§ 10.

§ 10.

Främmande trosförvandter ega enahanda rätt, som medlemmar af svenska kyrkan, att å allmän begravningsplats erhålla lägerstad för sina döda.

§ 11.

Innan något hus eller rum af främmande församling till offentlig gudstjenst begagnas, skall föreståndaren derom göra anmälan, å landet hos kronofogden i orten och i stad hos poliskammare, der sådan finnes, men eljest hos magistraten.

Tillträde till församlingens gudstjenst må ej offentlig myndighet förvägras.

§ 12.

Munk- eller nunneorden eller kloster må ej i riket inrättas.

§ 13.

De för särskilda kyrkliga inrättningar stadgade afgifter till svenska kyrkan eller hennes presterskap eller betjening må ej påföras främmande trosförvandt i annat fall, än att slik förättning blifvit på hans egen begäran verkställd.

§ 14.

Med de undantag och inskränkningar, som af grundlag eller eljest gällande författning föranledas, skall skiljaktighet i kristen trosbekännelse icke medföra någon olikhet i svenska medborgares rättigheter och skyldigheter.

§ 15.

Innehar den, som till utträde ur svenska kyrkan sig anmält, offentlig tjenst, varde derifrån skild, så framt hans trosbekännelse skulle utgjort hinder för utnämning till tjensten.

§ 16.

Är främmande trosförvandt af sådan lära, som ej tillstädjer honom att aflägga ed, då den enligt lag erfordras, förordne Konungen huru förfaras bör.

§ 17.

Varder rättigheten till offentlig religionsöfning missbrukad; då må, efter Konungens förordnande, församlingen upplösas.

Samma lag vare, då föreskriften i § 2 om anställande af föreståndare icke, efter särskildt föreläggande, fullgöres.

§ 18.

Underlåter föreståndare att iakttaga hvad honom enligt denna förordning åligger, dömes till böter från och med 5 Riksdaler till och med 500 Riksdaler.

§ 19.

Genom denna förordning göres icke någon inskränkning i de rättigheter, redan tillättna främmande församlingar hittills åtnjutit.

Såsom en följd häraf och då, på sätt ofvan är antydt, Kongl. Förordningen angående giftermål emellan kristen och mosaisk trosbekännare den 20 Januari 1863 i 2 och 4 §§ hänvisar till Kongl. Förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 23 Oktober 1860, får Utskottet vidare föreslå,

2:o att Riksdagen behagade för sin del ändra nämnda §§ i Kongl. Förordningen den 20 Januari 1863 till följande lydelse:

§ 2.

Om lysning till sådant äktenskap, afvensom till äktenskap emellan mosaisk trosbekännare och medlem af främmande

kristet trossamfund, gälle hvad i 4 § af Kongl. Förordningen angående främmande kristna trosbekännare och deras religionsöfning af denna dag stadgadt är.

§ 4.

I fråga om den troslära, hvori barn bör uppfostras, vare lag som i 6 § af ofvan omförmälda Kongl. Förordning sägs.

Vidkommande slutligen Kongl. Förordningen den 23 Oktober 1860, angående ändring i gällande bestämmelser om ansvar för den, som träder till eller utsprider villfarande lära, så innehåller denna författning hufvudsakligen ansvarsbestämmelser *dels*, enligt 1 §, för den som offentligen förkunnar eller till annans förledande annorledes utsprider lärosatser, som mot den rena Evangeliska läran stridande äro, *dels*, enligt 2 §, för den som söker genom bedrägliga medel, hotelser eller löften om timliga fördelar förmå annan till affall från nämnda lära, äfvensom för den, hvilken af föräldrar eller målsman fått sig anförtrödt att uppfostra eller undervisa barn tillhörande svenska kyrkan, men söker under utöfningen af sådant uppdrag bibringa barnet annan tro, än den, som med den rena Evangeliska läran öfverensstämmer, *dels* enligt 3 §, för den som, utan att vara svensk medborgare, begår brott, som i 1 eller 2 § sägs, *dels* ock, enligt 4 §, för den, som till deltagande i främmande trosbekännares andaktsöfning nödgas eller lockas den, som minderårig är, eller under hans lydnad står, och till svenska kyrkan hör. De öfriga §§:ne handla om böternas fördelning och förvandling samt om rättegången.

Enligt ofvan uttalade grundsatser i fråga om främmande trosbekännare och deras religionsöfning, och då allmänna lagens föreskrifter om böters fördelning och förvandling samt om rättegång stå att tillämpa jemväl i ifrågavarande fall, anser Utskottet att berörda Kongl. Förordning må upphävas, dock så, att i stället utfärdas en ny författning, hvarigenom ansvar stadgas för de i 2 och 4 §§ omförmälda brott. Dervid bör, enligt Utskottets åsigt, den i 2 § bestämda ansvarspåföljd, böter från och med Etthundra till och med Trehundra Riksdaler eller fängelse från och med två månader till och med ett år, förändras till böter från och med Tjugo till och med Femhundra Riksdaler eller fän-

gelse i högst ett år, samt den i 4 § stadgade påföljd af böter från och med Tjugofem till och med Tvåhundra Riksdaler förändras till böter från och med Tio till och med Tvåhundra Riksdaler.

Utskottet föreslår således,

3:o att Riksdagen ville för sin del besluta en författning, angående ansvar för den, som söker förmå annan till affall från den Evangeliskt Lutherska läran, så lydande:

Med upphäfvande af Kongl. Förordningen angående ändring i gällande bestämmelser om ansvar för den, som träder till eller utsprider villfarande lära, af den 23 Oktober 1860, förordnas som följer:

§ 1.

Söker någon genom bedrägliga medel, hotelser eller löften om timliga fördelar förmå annan till affall från den Evangeliskt Lutherska läran; vare förfallen till böter från och med Tjugo till och med Femhundra Riksdaler, eller fängelse i högst ett år.

Lag samma vare om någon, hvilken af föräldrar eller målsman fått sig anförtrodt att uppfostra eller undervisa barn, som tillhöra svenska kyrkan, söker under utöfningen af sådant uppdrag bibringa barnet annan tro än den, som med den Evangeliskt Lutherska läran öfverensstämmer.

§ 2.

Hvar som till deltagande i främmande trosbekännares andaktsöfning nödgar eller lockar den, som minderårig är, eller under hans lydnad står, och till svenska kyrkan hörer, böte från och med Tio till och med Tvåhundra Riksdaler.

Stockholm den 27 April 1869.

På Utskottets vägnar:

ERIC SPARRE.

Rättelser

uti

Lag-Utskottets Utlåtande N:o 34.

Sid. 23 rad. 20 uppf. står: förekommit. — läs; tillkommer.
„ 25 „ 16 „ „ inrättningar — „ förrättningar

Reservationer:

af Herr *von Möller*, i afseende på 6 § 3 mom. i Utskottets förslag;

af Herr *Beckman*: »Instämmande för öfrigt i Utskottets beslut, anhåller jag vördsamt att i afseende på följande paragrafer af det framlagda förslaget få anmäla en afvikande mening.

§ 3. Utträde ur ett kristet kyrkosamfund synes vara en handling, hvilken, derest den skall förtjena aktning och icke blifva till skada för den enskilde och det allmänna, bör vara frukten af mogen ompröfning, och således äfven förutsätter någon mognad i omdömet. Denna mognad tillhör icke hvarje ålder. Derföre är icke heller en aktningsbjudande håg att utträda ur ett kyrkosamfund i hvarje ålder tänkbar. Ett barns hängifvenhet åt den kristna tro, i hvilken det blifvit fostradt, förtjenar äfven i en spädares ålder det ömmaste afseende, emedan denna hängifvenhet kan hafva nöjaktig grund redan i det omedelbara intryck barnahjertat erfarit af religionens sanning; ett barns begär att öfvergifva sin barndoms tro måste deremot städse väcka misstro, emedan hos barnet näppeligen kan förutsättas den förmåga af pröfning och jämförelse, den mogenhet i omdömet, hvilka ensamma kunna nöjaktigt rättfärdiga ett sådant steg. Dessa oundgängliga vilkor för en öfvergångs sedliga befogethet torde högst sällan förefinnas före fyllda 18 år. Nu gällande författning, hvilken bestämmer nyssnämnda ålder såsom den tidigaste, vid hvilken utträde ur svenska kyrkan må ega rum, synes mig derföre redan ur nu anförda grunder ega ett obestriddigt företräde framför Utskottets förslag, hvilket medgifver ett tidigare utträdande för hvar och en, som inhemtat för konfirmation erforderlig kristendoms-kunskap, helst omfånget af denna kunskap enligt lag är och städse *måste* blifva högst obestämd. Nämnda företräde blifver ännu mera i ögonen fallande, derest godkännande lemnas åt Utskottets förslag att utträde ur svenska kyrkan skall kunna ega rum, utan inträde i annan församling, ett förslag, hvilket äfven jag ansett mig böra biträda, så vidt fråga är om personligheter, hos hvilka man kan förutsätta ett någorlunda stadgadt sinne. Men hvarken ur samhällets eller individens synpunkt torde det kunna anses tillåtligt, att barn vid 13—17 års ålder,

ja, möjligen ännu yngre, lüsgöra sig, med eller utan sina målsmäns bifall, från all kyrklig gemenskap, alla kyrkliga band. Ingen skada skulle tillskyndas dessa barn och intet obehörigt samvetstvång mot dem utöfvas, derest de nödgades betänka sig ännu ett par år, innan de toge det afgörande steget.

Stadgandet, att »den, som till utträde ur svenska kyrkan sig anmält, anses tillhöra det trossamfund, hvars lära han bekänner», utan afseende på om detta samfund upptagit honom i sin gemenskap eller ej, innebär en tvetydighet, som icke synes önskvärd, och kan lätt hafva skenet af obehörigt ingripande i främmande trossamfunds inre angelägenheter. Då det icke heller är af behovet påkalladt, så synes mig detsamma böra ur paragrafen uteslutas.

I enlighet med ofvan angifna uppfattning får jag för ifrågavarande § föreslå följande lydelse, der skiljaktigheten från Utskottets förslag är med kursiverad stil utmärkt.

§ 3.

Har medlem af svenska kyrkan — — — — —

derom anteckning i kyrkoboken.

Den, hvilken sålunda till utträde sig anmält, må ej anses från svenska kyrkan skild eller upptagas i främmande församling, innan han fyllt 18 år. Varder han i främmande församling

— — — — kyrkoherde i svenska kyrkan.

§ 5. Om ock det borgerliga äktenskapets karakter af verkligt äktenskap hvarken kan eller bör sättas i fråga, torde man likväl ur det kristliga statssamhällets synpunkt böra betrakta den kyrkliga formen för äktenskapets ingående såsom den normala och företrädesvis önskvärda. Här af följer att man icke utan särdeles tvingande omständigheter bör påbjuda eller ens tillåta den borgerliga formen ensam. Under fullt erkännande af den ömhet mot både prestens och kontrahenternas samvete, hvilken otvifvelaktigt förestafvat Utskottets beslut i detta afseende, befarar jag att denna ömhet gått längre än oundgängligt varit, då den bevekt Utskottet att i allmänhet tillstödja borgerligt äktenskap mellan medlem af svenska kyrkan och främmande trosförvandt. Är den främmande trosförvandten icke medlem af tillåten församling, då synes en dylik tillstödelse utan tvifvel påkallad, enär hans bekännelses kristliga karakter, såsom icke pröfvad och erkänd, kan med fog sättas i fråga.

Deremot synes vigsel af svensk prest utan våda kunna stadgas såsom ensamt giltig form för äktenskapets afslutande, så vida den främmande trosförvandten är medlem af tillåten främmande församling.

Vidare bör anmärkas, att, så vida fel och misstag vid äktenskapets afslutande inför borgerlig myndighet äro lika vådliga som vid dess ingående inför kyrklig, så synes nödigt att för enahanda förseelse enahanda ansvar stadgas.

På grund af allt detta anser jag mig böra hemställa, om icke ifrågavarande § må erhålla följande lydelse:

§ 5.

Äktenskap emellan medlem af svenska kyrkan och medlem af tillåten främmande församling skall ingås medelst vigsel af prest i svenska kyrkan.

Äktenskap emellan dem, hvilka begge tillhöra samma främmande — — — — —
— — — — — efter samfundets kyrkobruk.

Tillhöra de olika — — — — —
— — — — —

borgerlig myndighet på sätt här nedan sägs. Samma lag vare i fråga om äktenskap emellan främmande trosförvandt, *som icke är medlem af tillåten församling*, och medlem af svenska kyrkan.

Borgerlig myndighet, inför hvilken — — — — —
— — — — — vigselförrättare enligt lag åligger *under enahanda ansvar, som för vigselförrättare stadgadt är*. Sedan så väl mannen som qvinnan afgifvit sitt — — — — —
— — — — —

giltighet, ändå att vigsel ej åkommit.

§ 6. Då uttrycket trossamfund, om dertill icke lägges bestämningen *tillåtet*, kan i denna § föranleda en tydning, som jag icke för min del gillar, så får jag värdsamt yrka att

allestädes i denna § till ordet trossamfund fogas ordet *tillåtet*.

Att lemna den till mogen ålder komma individen frihet att existera utan yttre kyrklig gemenskap har jag ansett vara påkalladt af grunder, för hvilka mina betänkligheter bort gifva vika. Men att tillåta honom att omkring sig uppfostra en skara barn, som äfven stå utom all kyrklig gemenskap, synes mig alldeles icke af samma grunder påkalladt och för öfrigt i den skarpaste strid med andan af vår statsförfattning. Jag får derföre värdsamt hemställa, att efter andra momentet i denna § infördes ett nytt af följande lydelse:

Är ingendera af föräldrarne medlem af tillåten församling, då tillhör barnet svenska kyrkan och skall i dess lära uppfostras. Samma lag vare, då endera af föräldrarne tillhör svenska kyrkan och den andre är främmande trosförvandt, men icke medlem af tillåten församling.

Den rätt att bestämma öfver barnets religiösa uppfostran, hvilken genom sista mom. af denna § tillerkännes föräldrar, hvilka efter barnets födelse öfvergå från ett trossamfund till ett annat, synes mig förläna lagens helgd åt ett grymt och i sedligt hänseende förderfligt samvets-tväng emot barnen. Redan i anmärkningen mot 3 § hafva blifvit anförda de skäl, som bjuda att fästa vida mera afseende vid ett barns önskan att förblifva vid sin barndomstro, än vid dess begär att öfvergå till en annan. Erfarenheten gifver vid handen att föräldrar kunna mer än en gång ömsa religion och ofta på allt för lösa grunder; den gifver å andra sidan vid handen att barn kunna redan under sin uppfostringstid fatta djup eller åtminstone varm kärlek för den tro, i hvilken de begynt uppfostras och hvars allmänna grunddrag de hunnit inhemta. Det synes vara en opåkallad hårdhet och i fullkomlig strid med andan af den lagstiftning, som nu är i fråga, om samhället underlåter att taga hänsyn till ofvannämnda förhållanden. Man behöfver icke höra till dem, som ringakta familjebanden eller vilja nedsätta föräldranyndigheten, der den har befogenhet, derföre att man icke vill legalisera ett sådant handlingssätt som t. ex. att rycka ifrån konfirmationsundervisningen ett barn, som begynt att värdera och älska vår evangeliska lära, för att med våld påtvinga detsamma lärosatser, hvilka barnet redan lärt sig att anse såsom villfarelser. En helt annan sak är hvad § 7 med rätta stadgar, nemligen att främmande religionsförvandts barn, hvilket *icke* erhåller tillbörlig undervisning i sin egen tro, skall undervisas i den Evangeliskt Lutherska, för att icke helt och hållet sakna den religiösa bildning, Staten med rätta af alla sina medborgare fordrar. Jemförelsen emellan Utskottets förslag i § 3 och det ifrågavarande momentet af § 6 gifver ock det resultat, att enligt här gifna bestämningar barnet, då det »visat sig ega den kristendoms-kunskap, som för konfirmation erfordras», kan emot föräldrarnes vilja väl utträda ur svenska kyrkan, så vida föräldrarne i densamma kvarblifva, men icke i densamma kvarblifva eller åtminstone icke i dess lära uppfostras, derest föräldrarne sjelfva öfvergå till annat trossamfund. Föräldrar, som förblifva i den Evangeliska kyrkan, hafva således genom dessa paragrafer i Utskottets förslag, om det vinner kraft af lag, förlorat all befogenhet att förbinda

sina

sina barn, så snart dessa inhemtat för konfirmationen nödiga kunskaper, och anmält sig till utträde ur svenska kyrkan, att vid det offentliga läroverket deltaga i religionsundervisningen; men deremot beröfvat barn, som måhända till 14—15 år deltagit i denna undervisning, friheten att deri fortfarande deltaga, så vida föräldrarne under tiden öfvergå till annan lära. En sådan ordning synes icke tillfredsställande. Må vara att den icke kan af lagen förebyggas. Den bör åtminstone icke af lagen stadfästas. Jag får därför vördsamt till ifrågavarande §:s andra moment föreslå ett tillägg af följande lydelse:

Emot sin vilja må dock barn utom det fall, som § 7 gifver vid handen, icke uppfostras i annan lära än den, hvori det ditintills njutit undervisning.

eller, derest sådant skulle finnas lämpligare,
att hela det ifrågavarande tredje momentet utgår.

§ 8.

Mot den i 8 § antagna grundsats, att främmande trosförvandter skola i svenska kyrkans böcker antecknas, har jag hyst och hyser jag fortfarande betänkligheter, som jag icke kan underlåta att uttala. Å ena sidan ställas här främmande församlingar i ett beroende af den Evangeliska kyrkans presterskap, som icke utan undantag torde falla dessa församlingar behagligt. Å andra sidan kan icke förbises att Staten på ett betänkligt sätt motverkar sitt eget ändamål med den statskyrkliga institutionen, i samma mån Staten pålägger svenska kyrkans presterskap hvarjehanda bestyr, som för prestens embete äro främmande. Ordets förkunnande offentligen och enskildt, själavården, vården om skolan samt öfriga till församlingstjensten hörande åligganden, om de skola skötas enligt kyrkans bestämmelse och så att den kristliga statens syftemål motsvaras, erfordrar redan större krafter än de, hvilka nu stå till buds. Det kan omöjligen vara förenligt med Statens rätt förstådda intresse att genom främmande uppdrag göra dessa krafter ännu mera otillräckliga. Dessa främmande uppdrag verka menligt, icke allenast genom den tid de rycka från den egentliga presterliga arbetsverksamheten; utan ännu långt mera, om ock mindre ögonskenligt, genom den frestelse de medföra, att för statsuppdrag eftersätta kallets heligaste fordringar: en frestelse, hvilken inom statskyrkan redan är öfver höfvan stark och hvilken det är lika opolitiskt, som okyrkligt att utöfver det alldeles oundgängliga öka.

Emellertid då jag icke för närvarande förmått utfinna någon mera praktisk lösning af den uppgift, som här förelegat Utskottet; då så väl i allmänhet syftningen i Utskottets förslag som isynnerhet ordalydelsen i denna § dels förebygger den oriktiga och vådliga föreställningen, att upptagande i kyrkobok skulle medföra erkännande såsom församlingsmedlem, dels ingifver den förhoppningen, att föreskriften om främmande trosförwandters upptagande i Evangeliskt Lutherska kyrkans böcker blott kommer att gälla undantags- och öfvergångsvis; då under sådana förhållanden hvad af kyrkan fordras med rätta kan ur hennes synpunkt betraktas såsom en kärlektstjänst, väl förenlig med hennes kallelse; då skolrådets pligt att vaka öfver folkundervisningen med nödvändighet påkallar, att uppgift å främmande trosförwandters barn skall finnas för skolrådet tillgänglig; då anordningen af våra kyrkoböcker i alla händelser skulle nödgå till upptagande af sådana främmande trosförwandter, som äro egare af fast egendom på landet eller såsom hufvudhafva tjänstefolk eller barn, hvilka tillhöra vår Evangeliska kyrka; så finner jag mig icke kunna vid denna punkt framställa något yrkande, utan böra inskränka mig till uttalande af den vördsamma förhoppning, att, för den händelse det nu framställda förslaget vinner Riksdagens godkännande, den underdåniga skrifvelsen måtte innehålla en antydning om denna §:s provisoriska karakter och Riksdagens underdåniga förmodan, att, så ofta främmande församling förmår att ställa betryggande garantier, Kongl. Maj:t icke lär underlåta att åt densamma gifva den oberoende ställning, hvilken bör tänkas såsom det normala, och i sådant fall äfven meddela de föreskrifter angående utfärdande af flyttnings- och äktenskapsledighetsbetyg m. m., som denna ställning oundgängligen påkallar.

§ 9.

Då icke mindre värt eget lands än andra länders historia betygar vådan af allt för stora egendomars hopande i kyrkliga samfunds ego; då otvifvelaktigt äfven i vår tid finnas kyrkosamfund, som med stor energi vinnlägga sig om ett sådant hopande; då jag anser riktigare att Staten förebygger detta, än att den, såsom ofta skett, genom en godtycklig och följaktligen alltid i någon mån orättvis reduktion afhjelper det onda, sedan det hunnit till för hög grad; då här föreslagna bestämning, genom frånvaron af all hänvisning på den synpunkt, ur hvilken frågan om tillåtelse eller icke tillåtelse bör bedömas, ingalunda synes egenad att förekomma ifrågavarande onda, anser jag mig för denna §

böra värdsamt föreslå följande, med nu gällande lag i det närmaste öfverensstämmande lydelse:

Förvärfvande af fast egendom i riket vare främmande trosförvandters församlingar, inrättningar och stiftelser förbjudet; dock må tillåten främmande församling, hvarom i § 1 sagdt är, med Konungens tillstånd förvärfva eganderätt till den jord, som för utrymme till kyrkogård samt kyrka och andra församlingens hus erfordras.»

af Herr *Ribbing*: »Grundtanken i nu gällande nådiga förordning angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning synes vara, att, då man ej ansett sig kunna förvägra de förra all rätt att förena sig i församling, man dock, betraktande dem såsom ett nödvändigt ondt, inskränkt denna rätt till det minsta möjliga, och för öfrigt lemnat de bildade dissenterförsamlingarne, med undantag allenast af de borgerliga skyldigheter i förhållande till Staten, de kunde anses pligtiga att uppfylla, åt sitt öde. Den grundsats deremot, på hvilken förslag till förändrad dissenterlag ansetts böra byggas, är, att dissenterförsamling med sådan trosbekännelse och församlingsordning, att dess bildande kan tillåtas, och dess medlemmar, inom de gränser, som bestämmas å ena sidan af allmän lag, å den andra af den medgifna rättigheten till att sjelfva ordna sin religionsöfning, skulle, så hvad angår sådan församlings stiftande samt inträde i och utträddande ur densamma, som beträffande dess och dess medlemmars fortgående verksamhet, till Staten stå i samma förhållande, som Evangeliskt Lutherska kyrkan och dess medlemmar. Af denna grundsats följer, att likasom Staten, sedan tillåtelse till dissenterförsamlings bildande en gång blifvit lemnad, ej i öfrigt kan anse sig befriad från hvarje slags åliggande och förbindelse i afseende å densamma, så bör ej heller beviljandet af rättighet att utträda ur statskyrkan utgöra allenast en frihet, utan i detta fall, såsom i andra, måste erhållna rättigheter äfven medföra och innefatta vissa förpligtelser i förhållande till Staten, äfven af annan art än att vid påfordran lemna vissa statistiska uppgifter. Men ehuru nämnda grundsats och dess anförda följder i allmänhet af Utskottet i dettas framlagda förslag till dissenterlag blifvit iakttagna, synas mig dock vissa brister i deras fullständiga genomförande i förslaget förefinnas. Detta förhållande har nödgat mig, att vid åtskilliga af Utskottet föreslagna stadganden anför reservation. Jag anser visserligen ej, att alla de förändringar i benäm-

ningar, uttryckssätt och ordningsföljd af nu gällande dissenterlag, som Utskottets nu framlagda förslag i långt vidsträcktare mån, än det sistlidna riksdag afgifna, innehåller, utgöra verkliga förbättringar; undantager jag vissa förtydliganden och fullständiganden i närvarande förslag, synes mig fastmer det sistlidna riksdag framlagda från formel synpunkt framför det förstnämnda ofta nog ega företräde i uttryckets korthet och klarhet. Emellertid har jag icke af endast formela skäl, ej heller vid jmförelsevis mindre meningsskiljaktigheter, anmält reservationer, utan framställt sådan endast i de punkter, der en väsendtlig olikhet finnes i innehållet emellan det af Utskottet och det af mig föreslagna. Endast en anmärkning anser jag mig, med anledning af ett i Utskottets förslag förekommande språkbruk, i afseende derå böra göra: i de förslag till stadganden, jag reservationsvis framställt, är, i öfverensstämmelse med nu gällande dissenterlag, ordet *trossamfund* alltid begagnadt om verklig existerande föreningar, och betecknar sålunda detsamma som församling, sedd från en viss sida; hufvudsakligen af det skäl, att, enligt mitt förmenande, endast det kan utgöra föremål för Statens lagstiftning, som inom densamma i verkligheten finnes. — För öfrigt må nämnas, att, för lättare jmförelses skull, hvad som i de af mig reservationsvis föreslagna paragraferna afviker från de motsvarande i Utskottets förslag, är tryckt med *kursiv stil*.

§ 1.

Då denna § handlar om bekännare af viss »*kristen lära*», är det utan tvifvel öfverflödigt att såsom särskild fordran på beskaffenheten af deras trosbekännelse utsätta, att densamma skall vara med kristen tro öfverensstämmande. Det skulle möjligen kunna tyckas, som skulle detsamma gälla i fråga om trosbekännelsens öfverensstämmelse med sedligheten; men att så ej med full säkerhet är händelsen, visar sig af de mångfaldigt olika uppfattningar af kristendomen, som de facto förekommit. Öfverensstämmelse med sedlighet och lag är dessutom en rent praktisk synpunkt, som onekligen i *första* hand för Staten är vigtig. Med nämnda fordran är i sjelfva verket utsagdt — hvad som för Staten måste vara af afgörande vigt — att densamma ej kan tillåta en församling, hvars medlemmars religiösa öfvertygelse och pligt såsom medlem af en kyrka förbunde dem till hvad som strider mot bokstafven eller andan i hvad Staten anser såsom rätt, och till hvars befrämjande hvarje dess medlem såsom statsborgare förty är förbunden. Beträffande tillåtelsen för de sökande att bilda församling, må visserligen medgifvas,

ej mindre att sådan tillåtelse, i öfverensstämmelse med hvad som vid bildande af ny församling inom svenska kyrkan eger rum, bör lemnas af Konungen, än ock, och just derföre, att lagen i den §, som härom handlar, ej kan eller bör innehålla allenast föreskrift om en verkställighetsåtgärd. Men jag tror ej att sistanfödda grundsats är för nära träd derigenom, att i paragrafen uttryckligen angifvas de allmännaste grunder, som för tillåtelsen böra utgöra oundgängliga vilkor, — till ledning så vid lagens tillämpning, som för sökande, — synnerligen om härtill derjemte fogas ett uttryck af, att äfven andra vilkor *kunna* komma i fråga, — hvarmed tillika den anmärkning mot redaktionen af det förra riksdagen afgifna förslag, att enligt detsamma en församling af endast 3 å 4 personer skulle kunna böra tillåtas, är undanröjd.

På grund af det anförda får jag vördsamt föreslå, att § 1 må erhålla följande lydelse:

Vilja bekännare af annan kristen lära, äu den Evangeliskt Lutherska, för erhållande af rätt till offentlig religionsöfning, bilda särskild församling, göra derom hos Konungen ansökan, samt uppgifve sin trosbekännelse och församlingsordning; bifoge ock, der de svenska kyrkan tillhört, bevis om sådan anmälan för utträddande derur, som i § 3 omförmäles. Finner Konungen *den lära och församlingsordning ej vara emot lag eller sedlighet stridande, då må, der ej heller annat hinder deremot möter, ansökningen bifallas.*

§ 2.

Föreståndaren för dissenterförsamling är den person, som i första hand skall ansvara för att församlingens fortgående verksamhet verkligen är ett uttryck af den trosbekännelse och församlingsordning, hvilkas gillande utgör vilkoret för församlingens bildande, och det är till denne person, som den offentliga myndigheten närmast har att vända sig i fråga om efterlefnaden af samma trosbekännelse och församlingsordning. Det är klart, att, utan någon garanti i afseende härå, blefve trosbekännelsen och församlingsordningen en tom bokstaf, och någon säkerhet för, vare sig församlingens kristlighet, lagenlighet eller sedlighet, funnes ej mer, än t. ex. för den lagliga ordningen i ett samhälle, der väl en lag vore stiftad, men ingen lagskipande magt funnes. Det är denna sistnämnda magt, som inom dissenterförsamling föreståndaren representerar, och hans åligganden i detta hänseende blifva i sjelfva verket så tillvida af ännu större betydelse, än församlingslärarens inom

statskyrkan, som denne sednare såsom kontrollerande myndighet öfver sig har kontraktsprost och domkapitel, till hvilka någon motsvarighet i fråga om dissenterförsamling ej finnes. Så mycket viktigare synes då vara, att Staten eger någon slags säkerhet och bevis på föreståndarens förmåga att fylla detta sitt kall: viktigt, ej mindre med afseende på den omsorg och tillsyn, Staten är skyldig att egna de statsmedlemmars religiöst-sedliga uppfostran och bildning, hvilka utgöra dissenterförsamlings medlemmar, än med hänsyn till sådan församlings ställning såsom en del af Staten i det hela. I församlingar, som bekänna troslära, hvilken i andra länder eger större utbredning, såsom t. ex. den katolska, den reformerta m. fl., synes föga svårighet möta för uppfyllandet af en sådan Statens fordran, då lärare i sådana församlingar naturligen blifva sådana, som vid läroanstalt för deras bildande idkat studier och aflagt prof, som berättiga dem till verksamhet i nyssnämnda egenskap. I fråga om församlingar deremot, der något sådant ej kan påräknas, synes väl den aldra lägst ställda fordran på qualification hos föreståndare vara, att han visat prof på den allmänna humanistiska bildning, som Staten fordrar af dem, hvilka skola ordineras till lärare inom statskyrkan. Något ingrepp i den ifrågavarande församlingens religiösa frihet kan en sådan fordran ej rimligen anses innebära, då den endast afser den allmänt humanistiska, ej den specielt teologiska bildningen, men väl utgör den ett uttryck af Statens *lika* omvårdnad om dissenterförsamlings medlemmar, som om statskyrkans i allt, der de förre ej begärt och erhållit frihet *såsom* dissenterande, d. ä. i sjelfva deras religiösa bekännelse.

I tredje momentet af § 2 har Utskottet angifvit föreståndares skyldigheter i afseende på sin församlings världsliga angelägenheter och i förhållande till Statens borgerliga myndigheter i allmänhet; och i § 8 föreslagit sådana stadganden, enligt hvilka dissenterförsamlings medlemmar komma att i deras borgerliga förhållanden i allmänhet höra till den svenska kyrkans församling, inom hvars område de äro boende. Jag kan för min del ej gilla denna sistnämnda ituklyfning af en församling i anseende till dess andliga och dess världsliga sida. Har en församling en gång erhållit rättighet att existera såsom ett sjelfständigt helt; så inbegriper denna rätt ej mindre den förra sidan, än ock den sednare, och äfven under närvarande förhållanden har erfarenheten tillräckligt ådagalagt obenägenheten hos dissenterande att infinna sig hos pastor för att till anteckning uppgifva sina ifrågavarande borgerliga förhållanden. Såsom skäl för Utskottets förslag anfördes under diskussionen hufvudsakligen, att osäkert vore, om föreståndaren i en dissenterförsamling eger tillräcklig

bildning, för att kunna föra förteckning öfver församlingens medlemmar, ingångna äktenskap, utfärda betyg m. m. Vid ett sådant skäl må jag inskränka mig till den enda erinran, att det synes mig rent af orimligt, att man skulle anförtro en församlings andliga angelägenheter åt en, som ej ens vore nog bildad för att kunna besörja sådana verdsliga, som de nämnda, och att det derföre förefaller mig högst otroligt, att en person kunde anses »lämplig» att vara själasörjare eller hafva ansvaret för själavården, som ej ens vore i stånd till att lemna korrekta statistiska uppgifter. Till följd af det nämnda får jag föreslå att, i enlighet med nu gällande dissenterlag, med Lag-Utskottets förslag sistlidne riksdag till en sådan, samt med Norska dissenterlagen, anteckning om församlingens borgerliga förhållanden må åligga dess föreståndare. Men då föreskrifterna om dennes åligganden på detta sätt blifva mera detaljerade, än i Utskotts-betänkandets § 2, torde dessa föreskrifter, såsom i nu gällande dissenterlag skett, lämpligast böra upptagas och sammanföras i en särskild §.

På grund af det anförda får jag alltså föreslå:

a) att mom. 1 § 2 må erhålla följande lydelse:

Sålunda tillåten församling anställe såsom föreståndare en person, som, för att i nämnda egenskap erkännas, har att förete intyg, att han antingen vid anstalt för bildande af lärare inom den kyrka, han tillhör, fullgjort hvad för utöfvande af kyrklig lärarebefattning fordras, eller ock att han aflagt de prof på allmän och humanistisk bildning, hvilka enligt gällande lag och författningar utgöra vilkor för ordination till prest inom svenska kyrkan. Församlingen göre härom anmälan, i Stockholm hos Öfverståthållare-embetet och annorstädes i riket hos Konungens Befallningshafvande; och må församlingen derförinnan ej träda i utöfning af de henne tillkommande rättigheter.

b) att mom. 2 och 3 ur § 2 äfvensom § 8 mom. 1 utgå samt i stället efter § 2 en § införas af följande lydelse:

Föreståndaren hafve tillsyn derå, att församlingens offentliga gudstjenst öfverensstämmer med dess uppgifna trosbekännelse och församlingsordning, samt att allmän lag dervid ej öfverträdes. Sker annorlunda, och varder på anmärkning af föreståndaren det felaktiga ej rättadt, anmäle han förhållandet hos Öfverståthållare-embetet eller Konungens Befallningshafvande.

Derjemte vare föreståndaren pliktig att noggrannt föra de anteckningar, hvarom Konungen förordnar; att *desamma* inför domstol, Konungens Befallningshafvande eller Öfverståthållare-

embetet vid anfordran förete; att inom en månad efter hvarje års slut till Konungens Befallningshafvande eller Öfverståhållare-embetet aflemna förteckning å församlingens medlemmar samt under årets lopp ingångna äktenskap eller inträffade födelser eller dödsfall i församlingen; att på sätt, som för svenska kyrkans presterskap är stadgadt, utfärda betyg och till offentliga myndigheter lemna upplysningar om församlingens medlemmar, samt att för öfrigt ställa sig till efterrättelse lag och de särskilda föreskrifter, som af vederbörande honom meddelas.

§ 3.

I denna § har Utskottet föreslagit stadgande af rätt för medlem af svenska kyrkan att ur densamma utgå och från henne vara skild, utan att ingå i något annat befintligt religionssamfund, d. v. s. utan att behöfva inträda i eller sedermera tillhöra någon församling. Det är nemligen af ordställningen i förevarande § af Utskottets betänkande alldeles klart, att Utskottet — visserligen i strid mot vanligt språkbruk, enligt hvilket ordet trossamfund kan begagnas både i ideel bemärkelse: om alla dem, som tillhöra en viss lära, *tänkte* såsom ett helt; och i reel: om en flerhet af menniskor förenade i en existerande församling, — med trossamfund endast förstår en *tänkt* enhet (t. ex. catholicismen, calvinismen o. s. v.) och sålunda sätter ett sådant i motsats mot en verkligen existerande eller en församling. Så vida nu, som förening till och medlemskap i församling utgör såväl ett väsendtligt vilkor för religiös uppfostran och religiöst lif, som ock, — hvad här isynnerhet är att lägga märke till — det enda faktiska och för Staten verkliga bevis för att en person eger religion: så har Utskottet i och med nämnda förslag tillstyrkt det lagliga erkännandet och berättigandet af att flere eller färre — så många, som det vilja — af svenska medborgare kunna lefva utan religion, eller gjort denna, hvad statsmedlemmarne angår, till en rent privat angelägenhet, hvarmed Staten har intet att skaffa. Utgör nu religionen, enligt sjelfva dess betydelse och förhållande till människans väsen och verksamhet, den djupaste och enda tillförlitliga grunden för Statens hela tillvaro och har, enligt historiens vittnesbörd, en sjunkande religiös öfvertygelse hos Staternas medlemmar ock betecknat en sjunkande magt och sammanhållning hos Staterna sjelfva: så innebär Utskottets ifrågavarande förslag i princip, att Staten skulle genom uttrycklig lag åt tillfälliga omständigheter lemna och afsäga sig hvarje omsorg om
och

och verksamhet för befintligheten och fortvaron af det sammanhållande band i och för dess egen tillvaro, som för alla andra och mera yttre sådana utgör förutsättningen och vilkoret.

Mot bibehållandet af det i gällande dissenterlag befintliga och i Lag-Utskottets Betänkande sistlidne riksdag bibehållna stadgande, att ingen skall från svenska kyrkan anses skild, förr än han i annat tillåtet religionssamfund blifvit upptagen, hafva inom Utskottet tvänne hufvudsakliga anmärkningar blifvit gjorda. Det har yrkats, att, då någon ej längre i sin öfvertygelse öfverensstämde med svenska kyrkan, tjenade det — oberoende af om han inginge i någon annan församling, eller ej — till intet, att han i den förra qvarstode, då i allt fall kyrkan i fråga om sina läror ej rätteligen, såsom Staten beträffande sina lagar, kunde använda tvång mot sina medlemmar, samt hvar och en för öfrigt, der kan så ville, kunde äfven i religiöst hänseende, träda i beröring eller sammanlefnad med andra. Nu anförda åsigt utgör emellertid, enligt min tanke, en grundvillfarelse. Utan de inre enhetsband, som, ehuru ej med yttre magt uttvingbara, dock framträda i medvetandet om att människan med andra ej blott *kan*, utan ock *bör* stå i förhållande af enhet, eller att människan enligt sin art och natur med andra bildar ett helt, vore i sjelfva verket så väl samhällets nödvändighet och inverkan på hennes utveckling till mensklighet, som hvarje samhällelig företeelse i det menskliga lifvet och den menskliga verksamheten oförklarliga, från den sedligt religiösa människans samvetsgrannhet i sitt förhållande till sina likar, genom alla grader af menskligt samfund, ända ned till brottslingens behof att, såsom det heter, genom bekännelse försona sitt brott. Af dessa inre band och lagar är hvarje samhälle ett uttryck och ett förverkligande i något afseende, och hvad särskildt beträffar Statens tvångsmagt och tvångslagar, vore dessa, utan de nyssnämnda, lika litet möjliga att vidmagthålla, som de vore berättigade. Vigten och inflytandet på hvarje människa af samhällslif äro i sjelfva verket så stora, att, äfven om man antog den, för genomförandet af min åsigt i förevarande fråga, mest ofördelaktiga händelse, att en eller flera svenska medborgare öfverginge till en religionsbekännelse, som inom riket ej hade eller för tillfället kunde bilda en församling, jag ändå ej drager i ringaste tvifvelsmål, det ju ej för dem sjelfva så väl som för Staten långt bättre och riktigare vore, att de vore skyldige att tillhöra ett i annat land existerande religionssamfund af deras bekännelse, än att de ej alls vore medlemmar af något sådant samfund. Att för öfrigt samhällsupplösande tendenser hos vissa Statens medlem-

mar kunna förekomma, hvilka Staten kan vara nödgad att inom sig ega, då det ej alltid står i dess magt att undanröjda dem, är visserligen en sanning. Men detta är ett, helt annat och vida derifrån skildt är, att Statens lagar skulle innefatta ett uttryckligt sanktionerande och berättigande af hvad som, användt och förverkligadt i vidsträcktare omfång, innebure dess egen upplösning.

Inom Utskottet har vidare mot stadgandet, att ingen anses skild från statskyrkan, förr än han i annat existerande trossamfund blifvit upptagen, den anmärkning framställdts att statskyrkan sålunda komme i en sämre ställning, än hvarje dissenterförsamling, och i sjelfva verket i ett olideligt tillstånd, om den allena skulle vara skyldig att inom sig hysa medlemmar, som ej genom enhet i tro och sträfvande vore med kyrkan förenade, eller tilläfvanturs blifvit från dissenterförsamlingar utvisade, och man har härvid särskildt hänvisadt på den casus att en dissenterförsamling blefve upplöst. Den anförda anmärkningen är fullt befogad, om dissenterförsamlingarne tillerkännes rätt att godtyckligt ifrån sig skilja medlemmar och dessa sednare ensidig rätt att fordra, det de ånyo skola upptagas i statskyrkan. Men bådadera strider emot den likställighet, ej blott i afseende på rättigheter, utan med detsamma ock beträffande skyldigheter, som, så vidt ej allmän lag derföre lägger hinder i vägen, enligt min åsigt bör ega rum emellan statskyrkan och dissenterförsamlingar. Har ett antal af Statens medlemmar begärt och erhållit rätt att få konstituera och vara verksamma såsom en från statskyrkan skild församling, så har denna eller dess medlemmar kollektivt i och med detsamma solidariskt iklädt sig ansvaret för hvar och en särskildt af dem, som tillhöra samma församling, hvaraf följer, att en sådan församling, lika litet som statskyrkan, bör ega rätt att utstöta en sin medlem eller lemna honom ifrån sig utan vilkor eller inskränkning: kort sagdt, att dissenterförsamlingen till sina medlemmar bör stå i alldeles samma förhållande af skyldigheter och rättigheter, som statskyrkan till sina. Dermed är den anmärkta olägenheten att statskyrkan ensam skulle nödgas i sig upptaga sådana, som blifvit utstöta ur dissenterförsamlingar, undanröjd.

Hvad åter beträffar svårigheten, att statskyrkan inom sig skulle nödgas behålla sådana, som förklarar sig vilja ur den utträda, så må villigt erkännas, att det för hvarje kyrka vore önskvärdt och lyckligt, om alla dess medlemmar vore fullt enige i tro och intresse. Men om detta idealiska tillstånd ej står att obetingadt vinna, följer deraf ej genast, att kyrkan vore berättigad att ur sig utvisa hvarje i mer eller mindre mån felaktig medlem; fastmer synes redan af den brist och ofullkomlighet, som vidlåder alla menniskor, följa att kyrkans och dess medlem-

mars pligt ej blott är att stödja och föra vidare i religiös bildning; utan att ock en fortgående, att jag så må uttrycka mig, missionsverksamhet hör till dess uppgift, och detta äfven med hänsyn till kyrkans egna medlemmar; blott att äfven denna sida af samma uppgift ej ensamt tillhör statskyrkan, utan lika väl ock dissenterförsamlingar. Genom det sednast sagda är ock ett svar gifvet med anledning af påminnelsen om den händelse att en dissenterförsamling blefve upplöst. Om sådana stadganden finnas och iakttagas, beträffande stiftande af dissenterförsamling, att sådan icke lika tillfälligt eller med lika osäkerhet i villkoren för sin verksamhet såsom sådan, som hvilket annat bolag som helst, kan den ena dagen uppstå, den andra upphöra, bör fråga om dess upplösning af Staten endast i högst sällsynta fall kunna förekomma, egentligen blott i den händelse, att antingen församlingens andaktsöfningar urartat till uppenbart osedlig karakter, eller ock att den vore så utan verksam styrelse, att den ej mera kunde rätteligen kallas eller betraktas såsom *en* församling. Skulle åter någotdera inträffa, så inträder enligt min tanke otvifvelaktigt den statskyrkans missions skyldighet, hvarom jag förut yttrat mig.

Slutligen må den formela anmärkning beträffande denna § anföras, att det synes mig med god ordning mera öfverensstämmande, att, såsom i nu gällande dissenterlag och i förra Riksdagens Lag-Utskotts förslag till sådan lag skett, i dissenterlagen först de stadganden införas, som angå stiftandet af dissenterförsamling och ordnandet af de förhållanden inom sådan, för hvilka laga bestämmingar från Statens sida anses nödiga, äfvensom vidden i ena eller andra afseendet af sådan församlings befogenhet, och först efter dessa stadganden *de* få sin plats, som gälla öfvergång från det ena trossamfundet till det andra.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får jag värdsamt föreslå:
a) att § 3 må erhålla följande lydelse:

Vill någon öfvergå från svenska kyrkan till främmande religions-samfund, gifve sin afsigt tillkänna hos kyrkoherden i den församling han tillhör. Fortfar han i sitt beslut, inställe sig, sedan minst två månader efter sålunda förut gjord anmälan förflutit, personligen hos kyrkoherden och förnye sin anmälan med uppgift å det främmande religionssamfund, hvori han vill inträda. Kyrkoherden göre härom anteckning i kyrkoboken och meddelar deröfver bevis. Ej skall någon anses från svenska kyrkan skild, förr än han iakttagit hvad här ofvan finnes föreskrifvet och blifvit i annat religionssamfund upptagen; ej heller må någon från svenska kyrkan utträda, innan han blifvit konfir-

merad eller visat sig derför ega nödig kristendomskunskap eller fyllt 18 år.

Främmande trosbekännare, som vill öfvergå till svenska kyrkan eller till annat främmande religionssamfund, än det han tillhör, skall hos sitt samfunds föreståndare anmäla denna sin afsigt samt uppgifva det religionssamfund, i hvilket han vill inträda. Föreståndaren göra härom anteckning och meddele deröfver bevis. Ej skall någon anses vara från främmande religionssamfund skild förr, än han iakttagit hvad här stadgadt är, och blifvit i det nya samfundet upptagen.

Då medlem af ett religionssamfund blifvit i annat religionssamfund upptagen, åligge föreståndaren för det sednare samfundet, eller, om detta är svenska kyrkan, kyrkoherden inom den församling, i hvilken personen inträdt, att inom två månader från det upptagandet egt rum, derom underrätta kyrkoherden i den till svenska kyrkan hörande församling eller föreståndaren för det främmande religionssamfund, hvar till den upptagne hört.

§ 5.

Då äktenskapet är en förening med hufvudsakligt religiöst-sedligt ändamål, anser jag ock, att en religiös akt är den rätta formen för dess ingående och att så kalladt civilt äktenskap endast undantagsvis bör vara tillåtet. Skäl till sådana undantag, der båda kontrahenterna äro kristna, synas mig endast kunna förefinnas, der antingen båda kontrahenterna tillhöra dissenterförsamling, som ej eger af Staten erkändt och till vigselförrättande berättigadt presterskap, eller ock kontrahenterna tillhöra olika dissenterförsamlingar och något hinder i den enas trosbekännelse funnes mot äktenskapets fullbordande medelst religiös akt enligt den andras bruk. Så snart åter, som ena kontrahenten är medlem af statskyrkan, kan, just derföre, den äktenskapliga förbindelsen, äfven till dess religiöst-sedliga sida, ej för Staten anses främmande, och de formela svårigheter för det religiösa fullbordandet af äktenskapet, som med nu befintliga lagstiftning kunna uppstå, häfvas, om i vår lag, såsom i den Norska, stadgas, att kontrahenten af främmande trosbekännelse ej, för att erhålla vigselförordning, behöfver förete dop- och nattvards-attester. Några skrupler vid att enligt det för vår statskyrka gällande vigselformulär låta viga sig, kunna, med hänsigt till innehållet af detta formulär, hos en kristen, han må vara af den ena eller andra trosbekännelsen, ej på allvar uppstå.

Hvad i § 8 mom. 2 af Utskottets förslag till dissenterlag finnes stadgadt, synes lämpligen i denna nu ifrågavarande §:n kunna få sin plats, om, enligt hvad ofvan är föreslaget, mom. 1 af § 8 hänföres till annan §.

I enlighet med det sagda får jag vördsamt föreslå, att § 5 må erhålla följande lydelse:

Äktenskap emellan dem, hvilka tillhöra samma främmande trossamfund, skall, *der samfundet eger af Staten erkänt och till vigselns förrättande berättigadt presterskap, fullbordas* efter det samfunds kyrkbruk.

Der ingendera tillhör svenska kyrkan eller sådant främmande trossamfund, som nyss omförmäldt är, skall äktenskapet ingås inför borgerlig myndighet, på sätt här nedan sägs; och ege det äktenskap full borgerlig giltighet, ändock att kyrklig vigsel ej tillkommer.

Tillhöra de olika främmande trossamfund med sådant presterskap, som ofvan är nämndt, eller är blott endera medlem af dylikt samfund; då må äktenskapet kunna avslutas antingen inför borgerlig myndighet, eller medelst vigsel, förrättad af dertill berättigad prest inom enderas trossamfund.

Borgerlig myndighet, inför hvilken äktenskap må ingås, vare i stad magistrat och på landet kronofogde, hvilka myndigheter hafva att i fråga om äktenskapshinder öfva den tillsyn, som vigselförrättare enligt lag åligger. Sedan så väl mannen, som kvinnan afgifvit sitt ja och samtycke till giftermålet, varde de för äkta makar förklarade. Hvad sålunda förekommit, skall upptagas i särskildt öfver sådana ärenden fördt protokoll, hvilket, der äktenskapet är inför kronofogde ingånget, af vittnen bestyrkes. *Magistrat och kronofogde samt främmande församlings prest hafva att de inför dem ingångna äktenskap anmäla, på sätt för vigselförrättare inom svenska kyrkan finnes föreskrifvet.*

Äktenskap mellan medlem af svenska kyrkan samt af främmande trossamfund ingås medelst vigsel af svenska kyrkans presterskap, dock att dervid ej fordras bevis för medlemmen af det främmande trossamfundet om dop och nattvardsgång.

§ 6.

I fråga om barns religiösa uppfostran synes såsom allmän regel böra gälla, att barnet intill konfirmationsåldern uppfostras i den religion,

som föräldrarne eller den, som om barnets uppfostran har närmaste vård, bekänna. Endast på detta sätt finnes nemligen någon säkrare garanti för, att religiösa lärdomar och religiös öfvertygelse verkligen bibringas barnet. Att emellertid en gräns i ålder bör utsättas för nämnda förhållande mellan barnet och föräldrarne eller uppfostraren är klart, och någon lämpligare gräns i detta afseende synes mig ej finnas, än den vanliga konfirmationsåldern. I enlighet härmed får jag vördsamt föreslå, att § 6 må erhålla följande lydelse:

Barn af äkta makar, som vid barnets födelse äro medlemmar af samma främmande trossamfund, *tillhöre detta och må uppfostras i den lära föräldrarne bekänna.* Äro föräldrarne vid barnets födelse medlemmar af skilda främmande trossamfund; eller fadren bestämmer i hvilketdera samfundets lära barnet skall uppfostras. Tillhör endera sådant trossamfund och den andra svenska kyrkan, då skall barnet i Evangeliskt Lutherska läran uppfostras. Har emellan föräldrarne träffats aftal om deras barns uppfostran i Evangeliskt Lutherska läran eller främmande troslära, som en af makarne bekänner, vare sådant aftal gällande, så framt det blifvit före äktenskapets ingående skriftligen upprättadt och uppvisadt för vigselförrättare, derest vigsel skett, men eljest för den myndighet, inför hvilken äktenskapet afslutas. *Lefva föräldrarne åtskilda, eller äro begge eller endera af dem döde, eller njuter barnet underhåll af allmänna medel, tillhöre det den församling, hvaraf den, som har det i sin vård, är medlem.*

Barn af föräldrar, som icke ingått äktenskap med hvarandra, tillhöre samma religionssamfund som modren eller den, som om barnets vård och uppfostran drager försorg.

Barn, som ej fyllt 15 år, då föräldrarne eller, när endera död är, den efterlevande eller, der de lefva åtskilde, den af dem, som har barnet i sin vård, öfvergår från svenska kyrkan till främmande tillåtet trossamfund eller från ett sådant till annat, tillhöra samma religionssamfund, som föräldrarne eller den, som har barnet i sin vård, så vida ej af dessa eller denne vid utträdet uttrycklig förklaring inför kyrkoherde eller föreståndare blifvit afgifven, om hvilket tillåtet trossamfund barnet skall tillhöra.

§ 17.

Af samma skäl, som i fråga om stiftande af dissenter-församling, anser jag lagen uttryckligen böra angifva, hvilka de väsentliga anledningar äro, som böra föranleda dissenterförsamlings upplösande genom Statens åtgärd, och likaledes, att dessa anledningar böra vara brott mot hvad som utgör väsentliga villkor för tillåtelse till dissenterförsamlings stiftande. I öfverensstämmelse härmed får jag vördsamt föreslå, att § 17 mom. 1 må erhålla följande lydelse:

Varder rättigheten till fri religionsöfning, genom öfverträdelse af lagens eller sedlighetens bud, eller eljest missbrukad; då må, efter Konungens förordnande, församlingen upplösas.»

af Herr *J. O. Mörner*: »För min del kan jag icke godkänna det förslag till ny lag för främmande kristna trosbekännare, Utskottet afgifvit. Icke heller synes mig den nu gällande lagen i alla hänseenden tillfredsställande, utan har jag trott, att möjligen en förändring deraf skulle kunna ändamålsenligt ske i enlighet med de grunder, nedanintagna utkast antyder. Att, i händelse nu gällande lag ändras, tillses måste, att nödig förändring afven sker i Kongl. Förordningen den 20 Januari 1863, är påtagligt.

Emot den af Utskottet föreslagna omändringen af Kongl. Förordningen den 23 Oktober 1860, om ansvar för den, som utsprider villfarande lära, får jag till alla delar reservera mig, enär jag icke har mig bekant, att några omständigheter förekommit, hvarigenom en förändring i nämnda förordning kunnat finnas vara af behofvet påkallad.

Utkast till förordning angående kristna trosbekännare af annan än den Evangeliskt Lutherska läran, och deras religionsöfning.

Mom. 1.

Önska kristna trosbekännare af annan lära än den Evangeliskt Lutherska bilda särskild församling, gören derom ansökning hos Konungen. Bifalles ansökningen, då ege dylik församling att, i öfverensstämmelse med den stadga, som blifvit af Konungen gillad, sjelf ordna sina kyrkliga angelägenheter. Med undantag endast i de omständigheter, hvarom här nedan förmåles, sker i öfrigt ingen ändring i dessa perso-

ners förhållanden till samhället och dess lagar eller ordningsstadgar, hvadan ibland dem inträffande födelser, dödsfall, flyttningar emellan territorialförsamlingar m. m. bör, i behörig ordning, annälas hos vederbörande presterskap af svenska statskyrkan.

Mom. 2.

Innan något hus eller rum af sålunda bildad församling begagnas till gudstjenst eller andaktsöfning, skall af prest, eller den, som i enlighet med den för församlingen gillade stadga dertill behörig är, anmälan göras, å landet hos kronofogden i orten och i staden hos poliskammaren, der sådan finnes, men i annat fall hos magistraten; offentliga kyrkbruk och andaktsöfningar må endast inom dylik församlings kyrka, bönehus eller å kyrkogård förrättas.

Vid församlingens gudstjenst eller andaktsöfning må ej den offentliga myndigheten i orten tillträde förvägras.

Mom. 3.

Ej tillåtes någon munk- eller nunne-orden eller inrättande af kloster.

Mom. 4.

Förvärfvande af fast egendom i riket vare dessa särskildt bildade församlingar förbjudet vidare än att sådan församling må, med Konungens tillstånd, förvärfva eganderätt till den jord, som för utrymme till kyrka och kyrkogård samt bostäder åt prest eller kyrkobetjening kan erfordras.

Mom. 5.

Lysning till äktenskap skall, ändå att såväl mannen som qvinnan äro af annan trosbekännelse, afkunnas i den till svenska Evangeliskt Lutherska kyrkan hörande församling, inom hvars område qvinnan är boende; dock må, i fråga om person, som tillhör annat kristet trosamfund, prest, som lysningen utfärdar, icke ingå i någon pröfning af denne persons religiösa förhållanden.

Mom. 6.

Mom. 6.

Äktenskap, i det fall att både mannen och qvinnan eller endast endera tillhöra annat trossamfund än det Evangeliskt Lutherska, bör inför civil myndighet ingås. Sådan myndighet är i stad magistrat och å landet kronofogde, hvilka i ty fall hafva att i fråga om äktenskaphinder öfva den tillsyn vigselförrättare enligt lag åligger. Sedan såväl mannen som qvinnan afgifvit sitt ja och samtycke till giftermålet, varden de för äkta makar förklarade. Öfver förrättningen föres protokoll, hvilket, der äktenskapet är inför kronofogde ingånget, af vittnen bestyrkes, hvarjemte det åligger magistrat eller kronofogde att inom tre veckor insända afskrift af protokollet till kyrkoherden i den församling, der lysningen blifvit afkunnad.

Mom. 7.

De, som på sätt nyss är nämndt, med hvarandra äktenskap ingått, varen oförhindrade att, om de så önska, äfven söka kyrklig vigsel.

Mom. 8.

Barn af föräldrar, båda eller endera tillhörande annat trossamfund än det Evangeliskt Lutherska, må uppfostras i den religionslära föräldrarne bestänma. Ehvad religionslära föräldrarne må omfatta, anses barn efter 14 år fortfarande tillhöra den församling, hvaraf det vid nämnda ålder är medlem. I anseende till oäkta barn, ege modren den rätt härigenom är föräldrar tillagd. Barn, hvars föräldrar eller, i fråga om oäkta barn, modren, under barnets späda ålder, afidit, varde uppfostradt i den lära barnet tillhört, eller, om det ej utredas kan, i den modren vid hennes död omfattat.

Mom. 9.

Barn, som tillhör annan församling än den Evangeliskt Lutherska, må, på framställning af vederbörande målsman, så i folkskola som vid elementarläroverk, fritagas från deltagande i religionsundervisningen, derest, vid förhör, som böra vid folkskolan af skolstyrelsen, men eljest af rektor anställas, det icke befinnes att barnet uppväxer i saknad af nödig religionskunskap, i hvilket fall barnet bör deltaga i den religionsundervisning, som vid folkskolan eller elementarläroverket inmedelas.

Mom. 10.

Bekännare af annan lära än den Evangeliskt Lutherska skall ej anses oberättigad att af sistnämnda kyrkas presterskap presterlig embetsåtgärd påkalla, dock att kyrkans handbok vid sådan förrättning brukas. Med lärotvist, som kan samvetet bekymra, må prest i ty fall ej besvara; ej heller skall han presterlig embetsåtgärd någon medlem af annan trosförsamling påtvinga.

Mom 11.

De för särskilda kyrkliga förrättningar stadgade afgifter till svenska Evangeliskt Lutherska kyrkan, eller hennes presterskap eller betjening, vare ej medlem af annan religionsförsamling pligtig gälda i annat fall, än då efter egen begäran dylik förrättning blifvit verkställd.

Mom. 12.

Vill någon ifrån Evangeliskt Lutherska läran utträda för att öfvergå till annan tillåten religionsförsamling, gifve sin afsigt tillkänna hos kyrkoherden i den församling han tillhör och uppgifve det trosamfund, hvartill han sig ansluta vill. För att anses hafva en sådan afsigt slutligen verkställt och innan anteckning derom må i kyrkoboken göras, åligge dock den utträdande dels att, sedan minst två månader från förstnämnda anmälan förflutit, vid personligt besök hos kyrkoherden, om sitt beslut afgifva ytterligare förklaring, samt dels att inom tre veckor derefter till kyrkoherden ingifva bevis derom att han blifvit i annan tillåten trosförsamling upptagen. Utträda, efter erhållet nådigt tillstånd att sig i församling förena, flere på en gång ur Evangeliskt Lutherska församlingen, styrken likaledes att församlingen i vederbörlig ordning blifvit af dem bildad.

Ej må dock någon ifrån Evangeliskt Lutherska kyrkan utträda förr än efter uppnådd ålder af tjugu år. Innehar den, som frånträdt Evangeliskt Lutherska kyrkan, offentlig tjenst, varde derifrån skild, så framt den trosbekännelse, dertill han öfvergått, skulle utgjort hinder för hans utnämning till tjensten.

Mom. 13.

Öfverskrider i enlighet med denna lag tillåtet särskildt religionsamfund de detsamma tillerkända rättigheter, så att derigenom sam-

hällets lugn störes eller allmän förargelse åstadkommes eller iakttagas icke gifna föreskrifter, då må, efter Konungens förordnande, den församling upplösas.

Mom. 14.

Redan bildade och erkända församlingar af annan än Evangeliskt Luthersk bekännelse egen att under de nu stadgade villkor fortfara. Har någon församling särskilda och bestämda rättigheter eller förmåner sig tillerkända, varde vid dem bibehållen».

N:o 35.

Ank. till Riksd. Kansli d. 29 April 1869, kl. 1 e. m.

*Utlåtande, i anledning af väckt förslag om införande af civil-
äktenskapet.*

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till Lag-Utskottet remitterad motion (N:o 320) har Herr *C. J. Grafström* föreslagit, »att under det kyrkolagens stadgande af vigsel bibehålles för dem, som önska sig deraf begagna, en författning af denna lydelse må utfärdas:

»Äktenskap må i vittnens närvaro ingås inför magistrat i stad eller inför länsman å landet. Magistrat eller länsman åligge dervid i afseende på mannens och kvinnans ledighet till äktenskap den tillsyn, som enligt lag tillkommer prest, den der vigsel förrätta skall. Magistrat eller länsman affordre så väl mannen som kvinnan deras frivilliga ja och samtycke till giftermålet och varde derpå för äkta makar förklarade. Hvad sålunda förekommit, skall i protokoll upptagas; och varde det, om äktenskapet är inför länsman ingånget, jemväl af vittnen bestyrkt.